

BRASSÓI LAPOK

Szerkesztő: SZÉLE BÉLA dr.

POLITIKAI NAPILAP

Felölsszerkesztő: KOCSIS BELA

ÁRA:	Az előfizetés ára helyben:	Az előfizetés ára vidékre:	Szerkesztőség, kiadóhivatal és nyomda:	Előfizetési árak külföldre:	HIRDETESÉK	BUKARESTBEN:
2 LEI	Évente 480 lei	Évente 500 lei	BRASOV-BRASSÓ, Kapu-uca 64-66. szám.	Negyedévre 250 lei	Brassó kivételével kizárólag a PUBLICITÉ RADOR, BUKAREST, Strada Berthelot No. 1 vagy annak fiókjaival veszn. k. lei.	2-30 LEI
Vasárnap	Félévre 240	Félévre 260	Telefonszámok	Félévre 500 lei	APRÓHIRDETÉSEK	Vasárnap
1 LEI	Negyedévre 120	Negyedévre 140	Szerkesztőség 177. Kiadóhivatal és nyomda 82. sz.	A portódíjak emelése esetére az előfizetési díj emelésének jogát fenntartjuk magunknak.	küldendő vagy bármelyik bizo-	5 LEI
	Havonta 42	Havonta 50			nosunk után is felküldhetők.	
	Kézbesítéshavonta 8	Bérmintve postán küldve				

XX. ÉVFOLYAM.

BRASOV-BRASSÓ, 1924 január 1 (Kedd)

1. SZÁM

1914,

ameretlen, titokzats esztendő, vajjon mit rejtegetsz, mit irtogatsz a számunkra? A Gorgonarcu félelmes balsorsot-e, mely idáig könyörtelenül üldözött, vagy a tüncképu jószerencsét, mely idáig is csak sábitva, csalogatva csillogott előttünk?

Oh, a mult, a mult, amit ma, Szilveszter éjszakáján könnytelen arccal és érzéketlen szívvel tmetünk, nagyon sötét, kietlen, vigasztalan évfolyam vala, melynek haragos fekete hullámai szinte elerőnkelt, akarattunkat, reményeinket a magukkal sodorák! Még visszapiantani reá is annyi volna, mint a kővéheresztő Meduzafő látványa, amitől csak Fortuna Isten szony tükre — a jövő — menthet meg bennünket.

Tekintetünket itt előre kell vetnünk abba a talányos, alakatlan, de szines szépségeket sugárzó világba, mely kiszámíthatatlan, de örök törvényeivel, Isten és a história titkos végzéseivel ezután következik. És hitünk, amelynek pillanatra sem szabad hozzánk hűtlenné válnia, meg kell erősítenünk sorsunk kedvező fordulatának biztató reményével. Erre bizdít a népek Ázatredes Isten és a magyarok Istenrel és zivatarokkal terhes multja, a népek prófétái jósszava, valamint lényünk nagy problémája.

Nehéz küzdés előtt áll a romániai magyarság, de nincs élet, nincs öröm és nincs diadalmas jövő küzdelem nélkül. Napoleonról mondhatták, hogy hanyatfekve, kardja hegyével emelhette magához a császári koronát, de egy kis népnek, egy legázolt népnek, egy vérért és vagyonért vesztett népnek minden talpalattnyi előhaladást véres erőfeszítéssel kell megvívania. Olyan idöket élünk, amikor rompaát áldozatokra van szükség, hogy népi jogainkat kivívjuk és állandó jólétünkre Románia földjén megalapítsuk. A pillanatnyi kényelmi telenségekkel, testünk és szívünk egy — egy vérző sebével nem szabad törődnünk. A nagyraemelt áldozatokban él, mondja a költő, az a bátorság, mellyel egy nép nyelve, kultúrája örök kincseit védi, átüt a tene fátumok moz dithatatlan zárait s gyémántfegyverével a mennybe nyit fényes utat.

Az a szerencsétlen sors, hogy nem értenek meg bennünket, hogy becsületes hűségünket gyanul és ragalommal illetik, hogy e bizalmatlanságtól eltelve nyígtalan és götővé tesszik napjainkat, nem tarthat örökké, de semmiestre sem törhet meg bennünket. A meddig mások követnek el velünk szemben igazságtalanságot addig nincs okunk sem lázongni, sem kétségbeesni végzetünk miatt. Oka ha magunk volnánk igaztalanok és méltatlanok önmagunk és kötelességünk iránt, akkor vonhatnánk le a fátis következtetést küzdalmes végzetünkből.

Igazunk és hűségünk tudatában a jövő harcára elszánnak áldozatkészen, a hit kincses talizmányával keblünkben kell előre indulnunk.

Ne feledjük, hogy a hit odalöveli vigasztaló sugarait, ahol a fájdalom me nedékhelyet keres; né a sir éjszakáját is megvilágítja; az emberek előtt nagy szerű és mérhetetlen távolba nyit kilátást. Ne a jelen gondja, s gondolatja töltse be egészen lelkünket, hanem a határtalan jövő is, melynek folyamán hivatásunk méltó magára kell emelkednünk.

Erre a küzdésre azonban a ma-

gyar népet a szellem és erkölcs fegyvereivel kell felruházni. A virtus, mondja Berzsényi, nem hiu agyváz, hanem boldogságunk védistene, mely a méltó bért a jóknak megadja, még a tömlöcben, még a kereszten is.

Magyarságunk erényel, mint az egyiptomi síremlékek üregeiben fennmaradt buzaszemek, kedvező talajba jutva, gazdagon fognak újra kisarjadni. Csak lelkeszeink, tanítóink, vezetőfőfiaink, lelkes asszonyaink ne lankadjanak e drága kincsek feltárásában, csi szolásában, megőrzésében. Az általános A zavarból és romlottságból, mint Camoens a tenger hullámaiból halhatatlan Luziádája kéziratát, meg kell menteni a magyar faj tiszta lelkületét, munkára való képességét, földjéhez, hitéhez, nyelvéhez való ragaszkodását.

Ne csüggyessen el senkit az a gon-

dolat, hogy aránylag kevesen vagyunk, s a ránk zuduló csapások sulya alatt össze kell roskadnunk, el kell pusztulnunk. A történelem egészen mást tanít, és egészen mást a mindenható természet is. Egyetlen makkból az egész világot tölgyekkel lehet teleültetni, s a kis patak útja is a nagy ocean felé vezet.

E tudattól eltelve, tisztelettel törvényeink, hűséggel új hazánk, szeretettel román testvéreink iránt, menjünk neki az új, a titokzatos, a boldogság reményét csillogtató új évnék. Előre, előre szünetlenül, ha utunk egy ideig sivatagon vezet is át, vagy szakadékal vérrel telnek is meg, elkövetkezik majd a nap, mikor a sötétség eloszlik, a sziklák megvilágosodnak, s minden oldalon fény és szin árad szerte. Ekkor végre elérjük az igazság és testvériség ígért földjét.

Az orosz kérdést akarja rendezni a francia-cseh szerződés

Uj államcsoportok terve

— A Brassói Lapok eredeti távirata. —

PARIS, december 31. A francia-cseh-szlovák szerződés, melyet január közepén írnak alá Bencs és Poincaré Párisban, Európa valamennyi államában nagy meglepetést és feltűnést keltett, s mindenütt messzemenő katonai, politikai és gazdasági jelentőséget tulajdonítanak neki.

Elsősorban arról van szó, vajjon Varsóban hogyan fogadják az eseményeket. Eddig a Javorina-kérdés, amely miatt Csehország és Lengyelország között súlyos ellentét volt, utjában állott annak, hogy Franciaország Csehországgal is, Lengyelországgal is szövetségben álljon. A Javorina-kérdésben legutóbbi történet döntés óta ez az akadály elhárult, de egy másik nagy probléma, az orosz kérdésben való tájékozódás szempontja merült fel. Minden jel arra vall, hogy

a francia-cseh szövetség mögött az orosz kérdés rendezésének szándéka rejlik olyan értelemben, hogy Szovjet-Oroszországot az adósságok kérdésében engedékenyebb állásfoglalásra bírják és ennek ellenében megszüntessék izoláltságát.

A francia-cseh szerződéssel támadt helyzetet szemben az európai nemzetek sorában már bizonyos

ellenzéki csoportosulás is kezd kialakulni. Egyik tényezője ennek Olaszország.

amely főként gazdasági szempontból aggodódik és attól tart, hogy a francia-cseh ipar közötti szoros együttműködés jön létre, amely egyrészt fokozná a francia nagyipar érdekszférájának kiterjedését, másrészt lehetővé tenné a francia és cseh ipar oroszországi térfoglalását a többi állam rovására. A másik ellenzéki áramlatnak Lengyelország és Románia az oszlopai,

amelyek Oroszországgal szemben változatlan bizalmatlansággal viseltetnek és nem szívesen látnák izoláltságának megszüntetését.

Az angol álláspont az orosz kérdésben az, hogy lehetővé kell tenni Szovjet-

oroszság normális diplomáciai helyzetét, de föltétlenül követelni kell, hogy Szovjetország a külföldi adósság kérdésében elfogadható álláspontot foglaljon el.

A francia-csehszlovák szövetség híre különben Londonban élénk kommentálásra talált. Az angol politikai körök sajnálják, hogy Csehszlovákia a szerződés által éles ellentétbe került Németországgal és készen nyilatkozik arra, hogy a német délkeleti határon minden politikai konfliktus esetén ugy szerepeljen, mint Franciaország akarat nélküli megbízottja.

Az angol katonai és politikai körök rendkívüli érdeklődéssel fordulnak Lengyelország új álláspontja felé. Itten diplomáciai körök azzal számolnak, hogy Lengyelországot föl fogják venni a kisantantba.

Beavatott londoni körök véleménye szerint ez a kisantant bomlását jelentené.

Lengyelország és Csehszlovákia a kisantant szövetségében heves és makacs harcot vívnak majd egymással a vezetésért. Valószínű, hogy lengyel, vagy román vezetés alatt létrejön majd az orosz határállamok szövetsége, amely Lengyelországot, Romániát, Lettországot és Esztországot foglalná magában, amíg Csehszlovákia Jugoszláviával együtt egy, a franciák felé orientálódó államcsoportot alkotna,

amelyhez később Görögország és Magyarország is csatlakoznék.

Minden jel arra vall, hogy a román és lengyel politika pénzügyi okoknál fogva is erősen közeledik Angliához.

Ennek a csehszlovák-francia szövetségnek a cseh lapok, különösen pedig a Tribuna véleménye szerint a legközelebbi következménye a Hohenzollern dinasztiát illetőleg az lesz, hogy a német trónörökös, aki csak nemrég telepedett le ősli birtokán, el fogja távolítani Németországból.

Biztosra vehető, hogy a kisantant a szövetséges államok segítségével már a közeljövőben ultimátumot fognak küldeni a német kormányhoz, amelyben követelni fogják a trónörökös kiutasítását.

mot fognak küldeni a német kormányhoz, amelyben követelni fogják a trónörökös kiutasítását.

A trónörökös valószínűleg Korfúba fogják száműzni.

A kisantant tanácskozásának tárgysorozata

A kisantant legközelebbi konferenciáját január 9-én tartják a következő tárgysorozattal:

1. A békeszerződések sértetlensége.
2. Egyenjogúság a nemzetközi konferenciákon.
3. Görögországnak a kisantant tagjai sorába való esetleges beillesztése.
4. Jugoszlávia, Csehszlovákia és Románia között való szövetség kimélyítése és
5. A kisantant tekintélyének nemzetközi vonatkozásban való megszilárdítása. — A tárgysorozat első pontját — amint azt a Venkov estilap írja — azért fogják tárgyalni, mert Magyarország kísérletet tesz a jóvátételi kötelezettségnek nem teljesítésére. Bulgária pedig újból be akarja hozni az általános védőkötelezettséget.

„A miniszterek ígéreteinek nem hiszünk!”

A kamara megszavazta részleteiben a költségvetést

A Brassói Lapok bukaresti tudósítójától.

BUKAREST, dec. 31. A kamara mai, karácsony előtti utolsó ülésén Pop George azt indítványozza, hogy az Oroszországgal a jövő hó folyamán megkezdődő zaltzburgi tanácskozások napirendjére a Krimben levő kétszázezer erdélyi román vagyonának ügyét is tűzzék ki. Duca miniszter ezt megígéri.

Dregici Florian lelkes szöla't fel ezután, aki a lippai szenátorválasztás visszaéléseiről szólóan bejelenti, hogy az utáni hatóságok öt szombaton lefogták és egész éjszaka elzárva tartották, mert az ellenzéki párt jelöltje érdekében fejtett ki propagandát.

Dregici beszéde alatt a többség általában zajong és ellenmondásokkal kísér a szónokot. Marzescu miniszter akar válaszolni Dregicinek, de amikor arról szól, hogy a kormány meg fogja torolni a visszaéléseket, Junian képviselő felugrik helyéről és a miniszter felé kiáltja:

— Semmi értéke sincs annak az ígéretnek, amely a miniszteri padokból hangzik el.

Fatarescu is megígérte, hogy véget fog vetni Erdélyben a választási visszaéléseknek, s ezek azóta csak megnagyobodtak. A miniszterek ígéreteinek nem hiszünk!

Az elnök rendreutasítja Juniant, mire aztán Marzescu mégis megígérte, hogy a lippai választás bűnöseit meg fogja büntetni.

Ezután következett a költségvetés tárgyalása s azt a mai ülésen a kamara részleteiben is elfogadta.

Az ülés azzal végződött, hogy Bratianu Jonel boldog ünnepeket kívánt a képviselőknek.

A legközelebbi ülés január huszonkilencedikén lesz.

A szenátus tegnap tartotta meg karácsony előtti utolsó ülését, megszavazva egy csomó törvényjavaslatot. Legközelebbi ülése január huszonnyolcadikán lesz.

A romániai kisebbségek antantja Egy sváb vezetőfőúr felhívása a magyarokkal való együttműködésre

— A Brassói Lapok munkatársától.

BRASSO, december 31. A bánati németiség központi szervezetében, a tekintélyes és elterjedt Schwabische Volks-pressé július 20-iki számában nagyjelentőségű nyílt levél jelent meg a nemzeti kisebbségek együttműködéséről.

A nyíltlevél írója Hollinger Péter, a német-sváb néptanús vezető tagja, s több ízben volt képviselőjelölt akit a nép bízik ma ellenére a hatalom mindannyiszor elűtött a mandátumtól.

Hollinger nyíltlevelét a tizenkettedik órával indokolja meg, ama végső veszedelmével, mely a nemzeti kisebbségek iskoláit a liberális Moloch részéről fenyegeti. A különvált legjobb organizáció sem segíti ideig, mint a szászok példája mutatja. Mit ért a megyei határozat? Mit ért a liberális pártlat kötött paktum? Mit ért a szászok iskolai autonómiáját biztosító békeszerződés, a gyulafehérvári határozat, a koronázási programáció? A németiség harcos képviselőinek, Krauternak és Rothnak emberfeletti küzdelme is szinte meddő maradt.

Ebből nyilvánvaló, mondja Hollinger, hogy az igazi egységfrontot, ellenálló, erős anyagból, melyet nem lehet lakicsinítani, meg kell teremteni. Ez a front pedig a nemzeti kisebbségek blokkja.

A sérelmes helyzetet miképp segíthetők mások? A Népszövetség útján, melyen külön osztály foglalkozik a kisebbségi kérdésekkel? Az erdélyi magyarok, mondja Hollinger, nem voltak rétek és panaszzal fordultak az osztályhoz. Vízsgálobizottság jelent meg Erdélyben, amely mindent rendben talált. Most már senki sem érdeklődik onnan az erdélyi magyarok kívánságai iránt.

Nem marad tehát más hátra, mint amit a magyar érában Vajdák, Politék, Jurigák és Ausztriában a kormányellenes nemzetiségi ellenzékiek csináltak: a kisebbségeknek szövetkezniük kell. Ez a szervezkedés nem hazaárulás, és nem is menne túl az ország határain. Nem fogják a svábokat irredentistáknak tekinteni, a többi némmel, meg a magyarokkal, szerbekkel, oroszokkal, bulgárokkal és törökökkel közösen küzdenek politikai jogaikért. Jugoszláviában már megteremtették ezt a blokot és a kormány respektálja és tárgyal vele.

Hivatkozik a nyíltlevél Sándor József képviselő eszéire, aki nemrég nyílt ülésen, teljesen egyedül, minden támogató, biztató visszhang nélkül tárta fel a magyar iskolázás sérelmeit. Milyen más lett volna, mondja Hollinger, ha még néhány német képviselő is beszélt volna!

A jelenlegi kormányval való kulisszámögötti tárgyalások csak látszat sikereket eredményezhetnek, amelyek hamarosan meg is bosszulják magukat. A paktálással az illető nép elveszti tekintélyét és tiszteltét a kormány előtt. Mint népi kisebbség, a svábság csak egy pak tumot köthet: a nemzeti kisebbségek blokkját.

A svábok egyik vezetőfőúrnak eme javaslatát mi csak megelégedéssel és örömmel fogadjuk, hiszen a Brassói Lapok már régebben elárulták és többször sürgették a nemzeti kisebbségek szövetkezését. Meggyőződésünk, hogy a blokk felépítése magyar részről nem fog akadályba ütközni, ellenben szükséges, hogy a német organizáció vezetői ismerjék föl végre az együttműködés fontosságát és a szétszórta, guerilla-rendszerrel folyó küzdelem veszedelmét.

Betörő, aki kiszolgálja a vevőket

Betörés fényes nappal

— A Brassói Lapok tudósítójától.

TEMESVÁR, december 31. Párját ritkító vakmerőséggel végrehajtott betöréses rablás ügyében nyomoz most a temesvári rendőrség.

A bejárás legforgalmasabb pontján, a Szent György-téren van Hollerschwandner Gusztáv trafikja. Tegnap délelőtt egy óra körül a trafik tulajdonosa bezárta üzletének ajtaját és rövid időre egy szemkört fekvő üzletbe ment.

A vakmerő üzletfosztogató ezt az időt használta fel arra, hogy alkutcsal felnyissa a trafik ajtaját, s kezdte zsebrakni a legjobb fajta cigarettákat.

Közben vevők jöttek az üzletbe, s a fosztogató a legnagyobb arcátlanossággal szolgálta ki őket.

Amikor aztán zsebeit teleterakt cigaretával — volt közt 1500 darab Jockey Club cigaretta — s a pénztár fiókjából tizenöt ezer lejt magához vett, az ajtót újból bezárta és tovább lépett.

A károsult a rendőrségen jelentést tett, amely most széleskörű nyomozást indított a vakmerő tettes után, akiről csak annyit tud, hogy magas, elegáns ember volt, s a vevőket románul szolgáltatta.

Mihály József primpretor ur legujabb szereplése

Ipartestületi zászlószentelés és prefektus-mentési komédia
Egy megörökítésre méltó főszolgabírói rendelet

— A Brassói Lapok munkatársától.

BRASSO, december 31. A gyergyószentmiklósi járás főszolgabírája, Mihály József megint életelt adott magáról egy hivatalos rendeletével, mely még a mai liberális éraban is számot tarthat arra, hogy megdöbbenő és jogérzésekkel bíró kultúrembert és felelőse a csodabogarak gyűjtőinek érdeklődését.

A gyergyó-szárhegyi iparosság komoly elhatározással ipartestületbe tömörül és az alakuló testület zászlóját tegnap, december 30-án szentelte fel. Az ezzel kapcsolatos ünnepek megtartását az előjáróság, illetve rendezőség annak rendje és módja szerint tudomásul vétel végett bejelentette az illetékes gyergyószentmiklósi járási főszolgabíróságnál. Mihály József főszolgabíró ur, a székely nép megelégedett voltát hirdető díszelődások gyakorolt és buzgó rendezője, a bejelentésre az alábbi rendeletet adta ki:

1. A bejárat zöld galyakkal díszítendő.

»Bine Ati Venit«

Telíratu táblával ellátandó. A tábla felett román nemzeti lobogó tűzendő. A román nemzeti lobogó kitűzendő a templom tornyára és a primáriára is.

2. A teremben a király és a trónörökös képe, a címer és Bruttianu miniszterelnök képe kifüggesztendő; a képek zöld galyakkal díszítendő, felettük kék-sárga-piros krepppapírból díszítés teendő.

3. Az ipartestület lobogója román nemzeti szalaggal látandó el, csokorként a rud felső végén.

4. Reggel nyolc órára öt szék a prefekt és kísérete részére beküldendő.

5. Olyan cigány zene állítandó, mely a román királyi himnusz és más román dalokat játszan tudjon.

Primaria din Lazarea se invita spre a da cel mai mare concursul celor in drept.

Oheorgheni, la 23. Decembrie 1923.

Primpretor

Mihály m. p.

Hogy ezt a különös és nyilván Mihály primpretor ur állásának megerősítését is célzó és szolgáló rendelkezést az illetékesek és nem illetékesek milyen fogadtatásban részesítették, azt felesleges ecselelnünk. Hiszen Szárhegyen mindenki tisztában van azzal, hogy mit rendelhet el és mit nem a főszolgabíró és amily mértékben honorálja minden állampolgár a királyi őfelsége és a trónörökös őfelsége képeinek kifüggesztésére vonatkozó követelményt. — melyet Mihály primpretor ur érdemességétől törtele nékül is készséggel és önként teljesít mindenki, — ép oly mértékben elcsodálkozva és megörökönyödve áll meg a színmagyar közsé színmagyar iparosai által megtartandó ünnepekre kel kapcsolatban kiadott egyéb rendelkezés előtt. Mindenki kiérezte a primpretori intézkedésből, hogy mi az igazi cél. Mihály főszolgabíró ur a megengedett állásu megyei prefekt részére ünnepélyes fogadtatásu és népbizalmi megnyilatkozással akarta átgyúrni azt az ünnepeket, melynek semmiféle politikai célja és rendeltetése nem volt. Ezért szű letett meg a polya szánokat kiérendő és még a cigányzenéről is gondoskodó rendelet, melyet a liberális uraknak díszokmányai közé be lehet illeszteni, de a mely nem övezheti babérral sem a megyei prefekt, sem hűségese famulusa, Mihály primpretor ur halántékát.

A magyar szabadelvűség

Párhuzam báró Eötvös József és Angheliescu Konstantin között

BRASSO, dec. 31.

Kormányrésztől hivatalos és hivatalon kívüli, parlamentben és sajtóban sok iskolabénító érv hangzott el napjainkban a kisebbségek felekezeti iskolája ellen s a tervszerűen keresztül hajszolt támadást a román tényezők mind az 1918 évi előtti magyar államnak s államférfiaknak iskolapolitikájával igazolják. Nem érdemtelen hát párhuzamot vonni a kétféle mentalitás és aközött, hogyan védte az egyik a volt magyarországi kisebbségek felekezeti, nemzeti és autonómiai jogait s hogyan mel lözi a másik a mai nagyromániai kisebbségeket.

Báró Eötvös József kulturpolitikájának egyik fontos része a népoktatási törvényjavaslata. Benne kifejezésre juttatja, sőt leszögezi a szülőknek azt a jogát, hogy szabadságokban áll a gyermekeiket házánál vagy magánintézetekben neveltetni. A 13. és 15. §-ban leszögezi a hitfelekezeteknek iskolaiállítási jogát s a 10. §-ban az oktatás nyelvéről azt mondja, hogy az «a lakosok többsége szerint határozatik meg». Ma napság a magyar törvényekkel való folytonos elhözakodás mellett éppen a fentiek jogát vonja kétségbe a román liberális kormány; elveszi a szülőtől a szabad neveltetési jogot, a hitfelekezet től az iskolafenntartási és ellátási jogot s az oktatás nyelvét, ha nem is még teljes egészében, de igen nagy részében, az állam nyelvét állítja. (Lásd a 100.088 és 100.090 sz. rendeletet.) S mindezt a jogfosztást arra a magyar törvényre való hivatkozással cselekszi, mely jognól és szabadságról szól. És mennyire ellentétes a mi tanügyi kormányunknak hivatkozott két rendelete Eötvös javaslatának 11-ik pontjával, mely azt mondja, hogy «azon növénydek, kik a magyar nyelvet nem értik, az elemi oktatást saját anyanyelvükön fogják nyerni.» Nálunk akár értik, akár nem a román nyelvet, elemi ismereteket mégis románul kell elsajátítaniuk a magyar növendékeknek. Egyelőre, igaz, hogy csak a számtan, földrajz, történelem és alkotmánytanból, de egy év múlva, szinte biztosra vehető, hogy mindent.

«Azon helységekből, mondja Eötvös, hol több vallásfelekezet van együtt, de az egyes vallásfelekezet vagy minden felekezet oly csekély számmal van, hogy az egyes vallásfelekezetekből ötven iskolázható gyermek sem telik ki, azaz annyi, hogy egy iskolamester sem lehetne tartani, az ilyen községekből közös iskolát akarok; ott azonban, hol minden egyes vallásfelekezetre ötven iskolázható gyermek, azaz annyi esik, mennyinek számára ugy is egy külön tanítót kell tartani, ha jól rendezett iskolákat akarok».

«Ezt az oktatást a különböző vallásfelekezetek szerint különöztessék el».

En most, midőn a népnevelés iránti munkodést megkezdjük, minden vallásfelekezet számára külön iskolát éhajtának; azon helyeken is, hol az iskola közös, ha valamely vallásfelekezet saját költségén külön iskolát akarna magának felállítani: azt a maga saját költségén megtehesse, amit egyébiránt ugy is megtagadni nem lehet. (Beszéddek, 2. kötet 270 o.) Így vélekedik egy állam érdekeit védő miniszter, aki a törvényhozás plénuma előtt külön is hangsúlyozza, hogy «az iskolaügy nagyon szoros összeköttetésben van az egyházzal». (U. o. 285 lap.)

S amit hirdetett 48-ban, ugyanazt hangsúlyozta 67 után is. Sőt tovább ment a felekezeti iskola körüli elveiben, amennyiben most már az államot, mint olyant aposztrofálja, melynek kötelessége a felekezeti iskola költségét fedezni. Simonyi Lajos báró képviselőnek az egyházak és iskolák segélyezése ügyében mondott interpellációjára ugyanis ezt releri: «... az 1848 XX. t. c. 3. szakasza világos szöveggel azt mondja: «Minden bevett vallásfelekezetek egyháza és iskolai szükségai közálladalmi költségei által fedeztessenek». Itt tehát nem egyedül segélyezésről van szó, hanem ezen költségeknek az állam által való teljes felelősségéről. (Besz. 3. kötet 150. o.) Hol tartanak mi ettől? Hiszen nemhogy segélyt kapnának a mi kisebbségi felekezeti iskoláink a román államtól, vagy pláne a költségeiknek teljes fedezését, hanem a szövetségi iskoláinkat.

kat, pedig a népközlai törvény 25. és 26. §-ának végrehajtásánál mindig a szolgálai általánosítás kivételét nem taró alapelvül, hogy a lezö felekezet iskolájának közsegívé alakítása, vagy felekezeti intézetül fiktartása fölött határozni

mindig azon-iskola tulajdonosa van jogosítva

(U. o. 388. lap.) Ezerint a felekezet megkérdése és beegyezése szükséges ahhoz, hogy valamely felekezeti iskolát mássá alakítsanak. Ilyennek elvételeiről pedig egyáltalán nem beszél Eötvös, mert a magy imperium idején felekezeti iskolára elvétele vagy bezárása még gondolatban is elképzelhetetlen volt, mert «d, hol a felekkönyvben valamely tancza felekezeti intézetnek van bevezetve azon intézet felekezeti intézetnek tekintendő és arra növe másként, mint a törvény értelmében éppen a felekezetekbeegyezésével, intézkedni nem lehet (U. o. 282 lap.)

Képviselőházi üléseinek egyikében számában tehát többször kiemelte Eötvös a felekezeti iskola létjogosultságát s az államnak vele szemben tartozó kötelességét, de a leggyőzőbbben mégis 1868 dec. 1-én a tündek előtt mondott két beszédében fejtekte ki ez irányu nézetét. Így pl az első beszédében nyíltan hangsúlyozta az állam intézkedése megvédése mellett, hogy «a népek fevelése s így oktatása is minden egyház legszebb feladatai közé tartozik... s ami az egyházat illeti, kétségkívül tényeket kellene ismételni, ha valaki megkérdésnek azt nagy érdemeiről, melyeket az egyház nemcsak általán véve a művelődés terjesztésére, hanem a népközlakra néve is szerzett magának».

Hogy minden, mi az oktatás mezején századok történt, egyedül az egyháznak köszönhető.

Eppen ezért, folytatja tovább Eötvös, valamint az állam nem vállalja magára azon kötelességet, hogy a népnevelésről kizárólag a egyedül maga gondoskodjon, ugy azot jogot sem követeli, hogy a népnevelés terén minden másokat kizárva, mo ipolumot gyakoroljon mi az én meggyőződésment szerint

egy alkotmányos állam elveivel össze nem fér... ezért minden alkotmányos állam saját érdekelt ellen eselszik, ha azokat, kik őt a népművelésben segítik, ezen működésükben akadályozni akarja.

Csak «abszolút államban» képezi a népnevelés a kormányzat egyik eszközét s csak abszolút államban történik meg az, hogy az «állam a népoktatást a maga kezéből nem bocsátja ki. Eötvösnek ezen nézete a tanzabadság kérdésére is megadja az ösint feleletet, mely egy mondatba szülvé elképpén hangzik: «Alkotmányos országban a tanzabadság magának z állam alapelveinek szükséges következzé» (Beszéddek, 3. kötet, 198 s köv. oldal)

Nálunk azonban egészen másképp fest a helyzet. Náluk a fenti eszmékkel homlokegyenest ellentétes nézetek uralkodnak az iskolai ügyek kérdésén, miért is náluk az európai haladó kultúra és civilizáció tekintetében sem haladás, hanem bizonyos visszaesés mutatkozik. Egyenjóság, autonómia s jogok és még sok, kisebbséget érintő követelmény mind csak párosron levő írott malaszt, mely nem tud testet öltetni győzelmi mámorral túlfutott nacionalizáló eszmék hajzolás miatt. Ezért sár a jelenünk, s aggodalmas a jövőnk. De nem szabad csüggednünk; küzdelmünk és áldozatunk kell, egy szebb jövő reményében a jog, törvény és igazság fegyvereivel a maguk és utódaink emberi jogaiért s magért az életért: felekezeti iskoláinkért.

Szász József.

Iparvállalat, mezőgazdák és kereskedő fehér szózt

szalonnát

8-4 társas 1-a olvasztott díszdoboz, tisztított és papirkas stál szalonnát napl áron aut beszerezhetők!

HERCZ IMRE cégi Népudri 6, Str. Vintura (Sz. János u.) 32. Felelős 4-36. — Alapítólai: 1911.

Működik a liberális terror Lippán

Baj lesz az urnák körül

A Brassói Lapok tudósítójától

TEMESVÁR, december 31. A tegnapi vasárnapon Lippán megtörtént szenatorválasztás a megszokott liberális rendszerű választások képét mutatta.

Az egész választókerület hadszíntérképpé mutatott.

A kerület összes falvait és országutait csendőrség és katonaság szállta meg,

s az egész állami gépezet lázasan dolgozik a népakarat tiszta megnyilvánulásának lefolytatására.

A harc Aglicerio Remus, a nemzeti párt és Cipeanu földművelésügyi államtitkár, a liberális jelöltjének hívei között folyik.

Aglicerio támogatására a kerületbe utazott Valda-Voevod Sándor is, s a nép rendületlenül tart ki a nemzeti párt zászlaja mellett, annak ellenére, hogy

az állampénztár csak úgy ünti a nehéz ezres bankókat,

amelyeket nyugta mellett fizetnek ki a megvásárolt szavazatokért.

Azon a területen, amelyre Koszte Gyula prefektus hatalma kiterjed, rettenetes balkáni terror uralkodik. Aglicerionak

urnát védelmére kiküldött bizalmi-ferfiát a kormány visszautasította.

A választók meg vannak győződve arról, a nemzeti párt jelöltjének urnát ismét el akarják tüntetni.

Aglicerio kijelentette, hogy ebben az esetben semmiféle felelősséget sem vállal az elkeseredés kitöréséért.

Valdán kívül a nemzeti párt részéről leutaztak még Manu Iekész, Bocu Szevér, Pascu és Dan Szevér is.

Mi történt a tövisi állomás pénztáránál?

Pofonok, szitkok és káromkodás jegyváltás közben

— A Brassói Lapok munkatársától.

BRASSÓ, dec. 31. Szemtanu meséli szóról szóra a következőket:

— A tövisi állomáson történt, december huszonnyolcadikán este tizenegy és tizenkét óra között, amikor a kolozsvári gyorsvonat és személyvonat körülbelül egy időben érkeznek a tövisi állomásra.

Az utasok a jegypénztár előtt sorakoznak és szorongnak, s már ahogy, türelmesen várakoztak, amíg rájuk került a sor. Egy elegánsan öltözött ur tolongott a várakozók között, nagyon hangosan viselkedett:

— Kolozsvári rendőrfőnök vagyok. Azonnal adjon nekem jegyet a kolozsvári személyre, — hangozott az ideges, türelmetlen követelés.

A jegykiadó jószágon hangon kérte a türelmetlen urat, hogy várjon egy keveset, hiszen most a gyorsvonatra adja ki a jegyeket, s amikor majd a gyors kimegy az állomásról, kicseréli a bélyegzőt, s csak azután adhat jegyet a személyvonatra.

A türelmetlen ur, aki szakadatlanul hangoztatta állítólagos rendőrfőnöki minőségét, a jegykiadó szelíd szavain is felbőszült és elegáns öltözkészéhez nem illő káromkodással támadt rá:

— Maga paraszt, mokány, vegye tudomásul, hogyha lekésem a vonatot felpofozom.

Mit válaszoljon erre egy védtelen afáradt jegykiadó? Visszavágja a vertegető szemébe a sértést:

— Elég paraszt, mokány, ha ilyen szavakat használ uri ember lére.

Ez már igen sok volt az állítólagos rendőrfőnök urnak, és se szó, se beszéd, a jegykiadó ablakon benyúlt és nagy bátorsággal — pofonütötte a nőt, s hogy bátorságáról továbbra is méltó tanúságot tegyen, hangos szitkozódással elrohant hősiette színhelyéről.

Eddig a szemtanu elbeszélése, s mi feljegyezzük, mert az eset érdekessége mellett is végtelenül jellemző.

Jugoszlávia demarsra készül Bulgária ellen

**A bulgár kormány a macedónok autonómiájá követeli
Riadalom a jugoszláv politikában**

BELGRÁD, dec. 31. Belgrádban politikai és kormánykörökben óriási izgatottságot keltett Cankoff bolgár miniszterelnöknek a trónbeszédre adott kamarai vita folyamán elmondott beszéde.

A beszéd formális bejelentése a bulgár kormány frontváltatásának a macedón kérdésben.

Beszédében Cankoff a legszélesebb körű autonómiát követeli a jugoszláv macedónok részére s egyben be is jelenti, hogy

a bulgár kormány rendíthetetlenül kitart az állandó hadkötele-

zettség újbóli engedélyezésének követelése mellett.

Cankoff beszédének híre óriási riadalmat és elkedvetlenedést keltett különösen kormánykörökben. A kormány két egymásután következő minisztertanácson foglalkozott a bulgár miniszterelnök beszédével, s az a felfogás alakult ki, hogy a jugoszláv kormánynak azonnal energikus hangú jegyzéket kell küldenie a Cankoff kormánynak.

A lapok is izgatott hangon tárgyalják az esetet, s követelik a kormánytól, hogy minden intézkedést tegyen meg Bulgária ellen, nehogy az 1915. évi események megismétlődhessenek.

Megint megrendszabályozták a magyar nyelvet

Nem szabad a felekkel magyarul beszélni

A Brassói Lapok tudósítójától

TEMESVÁR, dec. 31. Abban a kampányban, amelyet a legkülönbözőbb hivatalnokok indítottak Erdélyben a magyar nyelv ellen, új etappként a temesvári pénzügyi tisztviselők számára kiadott legújabb rendelet jelenkezett. E rendelet szerint a temesvári pénzügyi tisztviselőknek a hivatalban még a felekkel is csak románul szabad beszélniük. A rendelet ellen elkövetett első kihágást ötven lej, a másodikát száz lej pénzbírsággal sújtják.

Ismétlődés esetén pedig a román nyelv nem ismerése miatt elbocsá-

tásra fogják felterjeszteni azokat, akik a felekkel nem az állam nyelvén érintkeznek.

A temesvári pénzügyi tisztviselőket tehát újból lehetetlen helyzet elé állították egy kivihetetlen rendelettel. Hiábavaló így minden törekvés a pénzügyi és egyéb igazgatás ügymenetének meggyorsítása és megjavítása iránt, mert ilyen rendeletekkel pláne Temesvárott, ahol a lakosság nagy része a kisebbségi nyelveket beszéli, csak az ügymenet nehézkessé tételét érik el.

A magyarság kulturális érintkezése a románokkal, csehekkel és szerbekkel

Egy nacionalista magyar író reminiscenciái

A Brassói Lapok budapesti tudósítójától

BUDAPEST, dec. 30. A Pesti Hírlap népszerű Zoltja — Porzolt Kálmán — az ismert nevű író, a néhai Népszínház igazgatója a Pesti Hírlap egyik ma napi számában igen érdekes Esti Levél-t írt, amely számot tarthat nemcsak az utódállamok magyarságának, hanem a kisantant vezetőköreinek érdeklődésére is. Eppen ezért a Brassói Lapok budapesti tudósítója a következőkben a szeriat reprodukálja Porzolt cikket:

«Magánember életét is elkeseríti, ha a szomszédaival nincs jó viszonyban. «Rossz szomszédság török átok», mondja a költő. S most az egész nemzet szenved meg, hogy a csehek, románok és jugoszlávok a rossz szomszéd szerepét játsszák. Most már Párisból Budapestig kiabálják szajkamódra, hogy érintkezni és barátkozni kell a szomszédokkal, s informálni kell a külföldet Magyarországról. De amikor mindkét feladatot idejében sürgette a Pesti Hírlap, akkor nem vettek róla tudomást. Nálunk az a rossz szokás, hogy minden ember külön akarja fölfedezni az igazságot, s mivel különösen a hivatalos és a politikai agyvelők egy része igen lassan fedez fel valamit, tapasztalatból állíthatom, hogy minden reformtervet átlag legalább tíz évig kell veriklálni a sajtóban, míg felfogják azok, akiknek a megvalósítása a hivatásuk. Most már mi barátkoznánk, de a szomszédok nem akarják. Mert azcsak nem nevezhető barátoknak, hogy az egyik kezüket föltételeken nyújtják, ha a másik kezükkel engedjük magunkat a jóvátétel kötelén megfojtani. Csak Prágából hallottunk barátságos hangokat, amikor Hubay Jenő hangversenye alkalmával a különböző nemzetek írói és művészei közötti érintkezésről rokonszenves hangon beszéltek. Ez a rokonszenv kétségkívül Hubay Jenő, a magyar zseni, értékes személyének szólt; de kapaszkodjunk bele, mint szalmaszála s látezzünk nyílt felszólítást szomszédainkhoz, Cseh ország, Románia és Jugoszlávia írói-

hoz, ujságíróihoz és művészeihez, hogy a nemzetek kibékülését legalább kulturális téren kezdjük meg mi szellemi munkások. (Aztán folytassák ezt az országok összes kereskedői.)

Francia regényírók szólították föl erre a világ szépeit. Kulturális vámsorompót állítottak föl Magyarországra, Csehországra, Romániára és Jugoszlávia fölé. A szépirodalom, a szépművészetek és a művelt sajtó munkásaihoz illik, hogy a sorompókat kölcsönösen igyekezzünk eltávolítani. Egyik kultúrához sem méltó, hogy a kultúra termékeit, könyveket, ujságokat s a műveltség munkasait, írókat, művészeket a határokon ne bocsássanak át. Politikai szempontból ez fölösleges és komikus. Kulturális szempontból pedig minden ország szellemi munkásaira dehonesztáló és anyagi kárt okoz. Ha bármely könyv, ujság, író vagy művész vét a vendégzeretet udvariassági kötelezettsége ellen, az ellen minden állam eljár, de országok egész kulturális működése közé nem lehet bezárt kapukat állítani. Sőt éppen a világképe érdekében szorosabbá kell tenni a nemzetközi érintkezést az írók és művészek között. S ennek tervszerű és rendszeres megszervezésére ezennel felhívást intézünk a cseh, román, jugoszláv írókhoz, művészekhez, ujságírókhoz és ezeknek testületeihez. A könyvek és ujságok kölcsönös szabad forgalma, az egyes nemzeti irodák megismerése, a szépirodalmi műveknek kölcsönös lefordítása teszi csak lehetővé, hogy a nemzetek is megismerjék egymást. Miniket nem ismernek és félreismernek Prágában, Bukarestben és Belgrádban. És mondjuk ki őszintén, mi sem ismerjük szomszédainkat és irodalmukat. Ez kölcsönös mulasztás volt. Most azonban föl kell venni az érintkezést tisztán irodalmi, művészeti és kulturális téren.

Mivel azonban a gyanúsítás ma nemcsak Magyarországon, hanem az egész világon divatos, engedjenek meg néhány egyéni bizonyíték fölemlítését,

az ellen a gyanúsítás ellen, hogy ez a szépirodalmi barátkozás talán kö-junkturális ötlet, mely akkor születte tudatos szomszédaink a külföldi költőinket gáncsolgatják. Nem. Igen sokan voltunk és vagyunk éppen a sovínista nemzeti magyar írók közül, akik még a Lé e idejében ugyanezt hangoztattuk, sőt dolgoztunk azon, hogy román, szerb, horvát és cseh szépirodalmi műveit magyarrá fordíthassunk, s így megismerjük szomszédaink kulturáját. Met hi-szen éppen a nemzeti irokat Le-sük. — Csak öngyázó-ásul említem föl, hogy a magyar dal és népies irodalom kultuszára a Népszínházai felá-lloztam még a másvilágon szerző-össz-s filléreimet is, de jutattam ebből már huszonöt évvel ezelőtt a malalus román népdalnak s a népies román nemzeti életnek ismertetésére, írtam román népszámművet («Florika szerelmese», írta a román nyelv egyetem tanára, Moldovan), előadtam s a sovínista magyar publikum tapsolt. Horvát drámát a zágrábi nemzeti színházról kétem, szerbet a belgrádtól. S bizonyára nem a Benes ur szívének megajlására szónokoltattam a Nemzeti Színházban a «Gyermekkirály» című történeti drámában Mátyás királlyal, hogy a magyar és cseh nemzetnek egyesülnie kellene Bécs ellen. Podjebrád királlyal pedig, hogy a cseh-magyar kötésből «a csehek és magyarok számára külön-külön nemzeti királyságnak kell kinőnie.» Tragikus ebben a bizonyító emlékezésben csak az, hogy Podjebrád akkor nem említtette, hogy ehhez a cseh nemzeti királysághoz magyar föld is kell majd. De most nem erről van szó. Csak arról, hogy mi magyarok sohasem tápláltuk azt a gyűlöletet szomszédaink iránt, a mit most önök tanúsítanak velünk szemben — igazságtalanul. Hiszen a magyar akadémia az általam előlegezett «önálló nemzeti cseh államot» száz arannyal honorálta. Thaly Kálmán, a kuruc történetíró Belgrádban előttem tárgyalt a szerb metropolitával a magyar és szerb történelmi tudomány közös műveléséről. S hogy én nem adtam elő szerb népszámművet a Népszínházban, annak csak az volt az oka, hogy a belgrádi nemzeti színház, melytől ilyenet kértem, s mely aztán meg is hívott — bemutatta nekem szerbül a magyar — Falu rosszáit... Ezt a régi kultúrvilágot kell visszaállítani — minden politikától távol. Ebben a kultúrvilágban majd enyhül a politika is. Semmiféle kultúra elől sem lehet egy ország kapuit bezárni.»

Lemondott a jugoszláv közlekedésügyi miniszter

BELGRÁD, december 31. Belizar Jan kovics, a jugoszláv kormány közlekedésügyi minisztere, benyújtotta lemondását. A lemondás okát hivatalosan nem közölték.

A nemzeti pártiak győztek Szászrégenben

SZÁSZRÉGEN, december 31. Vasárnap reggel kevéssel nyolc óra után kezdődött meg Harsia János Marosvásárhely volt polgármestere Averescu párti és Traiescu Vasile Bessarabiai föld-birtokos, nemzeti párti jelölt között a szászrégeni szenatori székért a küzdelem.

A választás minden nagyobb rendezvény nélkül folyt le és a szavazatok eddigi állása szerint Szászrégen szenátora Traiescu Vasile lett. Hétfő este hat óráig Traiescu 2380, Harsia János pedig 1186 szavazatot kapott. Három község szavazatát még nem olvasták meg.

Traiescu még a mult esztendőben a szegény tanítók részére ötszáz hold földet adományozott és saját költségén harminc diákot lát el, így a kerületben igen népszerű. Erődes, hogy a 94 éves szenátorjelölt még kora dacára egész nap fürgén járt-kelt választói között.

Harsia János bukása marosvásárhelyi hívei között nagy elkeseredést keltett.

Egyszerre két angol nagykövet mond le

LONDON, december 31. A Journal jelent: Január elsején egy a párisi, valamint a berlini angol nagykövetek alkalmasint le fognak mondani. Utódaikra nézve még nincsen döntés.

Zsák
Zsineg
HÁVAS DÉZSÓ
TIMIȘOARA 8876 **Kötel**

HIREK Olvasóinkhoz!

Itt vagyunk az újév küszöbén, a jövő nagy talánya előtt. Mi vár ránk, miképpen fordul életsorunk kockája? Ránk fog-e derülni a megértés, a nyugalom napfénye, vagy tovább kell börtönlünk a bizalmatlanság és ellenkezés sötét utvesztőjében?

Egy bizonyos csak, hogy küzdenünk kell. A jóért, hogy jöjjön, a rossz ellen, hogy elmúljon. És ebben a küzdelemben az eddigieknél is nagyobb, súlyosabb, elhatározottabb feladat vár a Brassói Lapok-ra, a romániai magyarság érzelvilágának őszinte, bátor és becsületes tolmácsára.

A Brassói Lapok szembeszáll minden előítélettel és veszedelemmel, és széttepte a rágalmak gonosz ravaszágait szőtt szálait. A jövőben is erkölcsi makulátlan tisztaságával és az igaz ügyért való megfélemlíthetetlen elszántsával fog küzdeni magyarságunk igazáért, nyelve, kultúrája szabadságáért, a román nemzettel való testvéri harmonia elkövetkezéséért. — Románia igazságban, egyenlőségben és szabadságban fölemelkedő boldog jövőjéért.

De nemcsak politikai tekintetben állunk készen az új küzdelemre, hanem az újságírás szellemi követeléseit is teljesítjük. A Brassói Lapokban olvasó a legjobban szerkesztett, legjobban informált és legértelmesebb újságot fogja kapni.

A Brassói Lapok tudósítóival az eddigi hatalmas távirati és telefon összeköttetéseket még kibővítettük; a gyors és pontos hírszolgáltatás sikerül messzemenő gondoskodással biztosítottuk. Mellékleteinket, melyek oly élénk tetszéssel találkoztak, újjal gyarapítottuk. A már ismert autós és külkereskedelmi mellékleten kívül ugyancsak a vasárnapi számban külön rovat lesz a bélyeggyűjtő számára, míg csütörtökön a kisipari és szombaton a mezőgazdasági rovatot adjuk érdeklődő olvasóink számára.

Az addiginél is nagyobb súlyt fektet a Brassói Lapok arra, hogy közönsége a szépirodalom és művészet szépségeinek élvezetében is részesüljön és főképp női olvasói a politika komor képei mellett találjanak örömet, nyihitást az írók harmonikus, vonzó írásai-ban.

Ebből a célból a Brassói Lapok 1924 január elsejétől kezdve minden nap fog adni regényt folytatásokban és a vasárnapi és lehetőleg több számban is tárcát jeles napokról.

A Brassói Lapok kiadóhivatala az újév alkalmából minden olvasójának zsebnaptárt juttat ingyen. Az előfizetőknek a házhoz viszik, az egyes számok vásárlói a rendes elárulási helyen kapják meg.

A Brassói Lapok előfizetési árai:

Egy évre	500 lej
Félévre	260 lej
Negyedévre	140 lej
Egy hónapra	50 lej

— A Brassói Lapok legközelebbi száma Újév ünnepe miatt csütörtöki reggel jelenik meg.

— (Újabb eredménytelenül végződött az ügyvédi kamara tisztújító közgyűlése.) Kolozsvárról jelentik: A kolozsvári ügyvédi kamara tisztújító közgyűlése, mint ismeretes, a múlt vasárnapra hívták össze, azonban akkor a tagok részvétele miatt nem tartották meg. A mostani gyűlésen a nacionalisták nem voltak valógatóságok a kortes eszközökben és irtózatossá teremtették ki jelöltjüket, Suciu János érdekében. A többi ügyvéd jelöltje Isacu Aurel volt. A tisztújító közgyűlés a legnagyobb részvételűség jégében folyt le, az ügyvédek távol tartották magukat a szavazástól és így a választás most is eredménytelen lett. Isacu Aurel, akinek érdekében nem fogtak ki semmi propagandát, alig három szavazattal kapott kevesebbet Suciu Jánosnál. Valószínű, hogy a pótválasztásból Isacu Aurel fog győztesként kilépni.

— (Zichy Gyula gróf pécsi püspök kálócspatai apostoli adminisztrátor.) Budapesti szerkesztőségünk jelenti telefonon: Az Új Nemzedék értesítése szerint a kálócspatai Zichy Gyula gróf pécsi püspököt a kálócspatai érsekség apostoli adminisztrátorává nevezte ki.

Valamennyi tettesét letartóztatták a csongrádi bombavetőknél

Simkó László gazdasz a főcinkos

— A Brassói Lapok eredeti távirata. —

SZEGED, dec. 31. A csongrádi bombamerénylet ügyében a nyomozás eredményre vezetett. Diószeghy János miniszteri tanácsos, a nyomozás vezetője ma hajnalban hivatalos közleményt adott ki, mely szerint a csongrádi bombamerénylet ügyében a rendőri nyomozást befejezte.

Valamennyi tettest letartóztatták és ma reggel csendőri fedezetel beszéltették a szegedi ügyészségi fogházba.

A főtettes Simkó László huszonkét éves gazdálkodó, aki a bombát dobta.

A merénylet értelmi szerzője Pirocska János tényleges főhadnagy, festőművész, akit a szegedi vegyesdandár parancsnokságának hozzájárulásával szintén letartóztattak.

A bűncselekményben részesek Zube Mihály felfüggesztett tanító, Kasztel Sándor gépész, Sági Rokus földműves, Miróka György kereskedő, aki Simkó Lászlót bombadobásra oktatta ki, Forgó Ferenc gazdálkodó. Az egyik gyanúsítottak valómása alapján a nyomzó hatóság ma reggel nagyobb mennyiségű robbanóanyagokból patronokat talált.

— (Megünnepezték Venizelos névnapját a bukaresti görögök.) Bukarestből telefonálta tudósítónk: Az itteni görög templomban tegnap hálaadó istentisztelet volt Venizelos névnapja alkalmából. Az istentiszteleten a bukaresti görög híveken kívül az összes itt élő görög résztvettek. Istentisztelet után lelkesen megülnezték Venizeloszt.

— (Megváltozik a tanítási rend az állami iskolákban.) Kolozsvárról jelentik: A közoktatási miniszter az állami iskolákban elrendelte, hogy egyfolytában hatvan perces tanításnak az eddigi ötven perces órák helyett. A felekezeti iskolákban egyelőre megmarad a régi rend.

— (A zabolaitűzkárosultak felszámolására.) A nyáron tűzvész pusztított Zabola háromszék megyei községben és tizenhat székely családot tett hajléktalanná. A szerencsétlen tűzkárosultak felszámolása érdekében azonnal akció indult meg, melynek élén a nemeslelkű gróf Mikes Árminné, az árvák és szenvedők igazi anyja állott. A Brassói Lapok is igyekezett kívülről részét a segítségnyújtás munkájából és 7899 lej gyűjtött össze, melyhez Mikes grófné 2101 lej adománnyal és gyűjtéssel járult, úgy, hogy ezen együttes akció a tűzkárosultak részére tízezer lei pénzbeli adományt eredményezett. Ezt az összeget a gróf Mikes Árminné vezetésével működő költségvetési bizottság a tizenhat tűzkárosult között most osztotta szét. A pénz felosztásánál a bizottság mérlegelte az egyesek károsodásának mérvét, családi és vagyoni helyzetét és ennek megfelelően úgy döntött, hogy négy ezer, egy hétszázötven, tíz ötszáz és egy kétszázötven lej kapott a gyűjtött pénzből.

— (Lloyd George pihen.) Lloyd George, mint Londonból jelentik, walesi birtokára vonult vissza, hogy a választási harc izgalmait és fáradalmait kipihenje.

— (Egyszáz lap jubileuma.) A Nagyszombatban megjelenő Siebenbürgisch Deutsches Tageblatt 1924. január 1-én ünnepi fennállása ötvenedik évfordulóját. A jubiláló újság az alkalomból ünnepi számot ad ki, s megelőzően, a nagyszombati társadalom részvételével ünnepi lakomát rendeztek.

— (Most megmár a halált is megadóztatják.) Temesvárról táviratozza tudósítónk: A városi tanács új év napjától új adónemet léptetett életbe, még pedig a temetésre adott. Az adókievítés progresszív módon történik: egylovas temetésnél a költségek két százaléka, kétlovasnál három, hat lovasnál annak tíz százalékát kell adóban befizetni. Eddig attól féltünk, hogy legfeljebb a beszívott levegőt fogják megadóztatni, a halál megadóztatására gondolni sem mertünk. Most már igazán jogosan lehetünk kíváncsiak arra, hogy az adókievítés árak mi mindent gondolnak még ki?

— (Előgett a Magyar-Olasz bank fiókjának berendezése.) Budapestről jelentik: Már megemlékeztünk arról a tűzvészről, amely Budapesten a Magyar-Olasz bank Andrássy-ut. 5. szám alatti fiókjában elhamvasztotta a pénztár helyiség fölött levő bankirodák egész berendezését és levelezését. A fiók igazgatója kijelentette, hogy a tűzvész miatt sem mielőleg aggodalomra sincsen ok, mert az értékeket a befalazott Wertheim-szekrényben sikerült megmenteni, a folyószámlákat is megkímélték a lángok. A bankfiók vezetőinek információja szerint bár a tűz alkalmával a levelezés teljesen elégett, az összes értékeket mégis meglehetősen mentén. Egyébként is a bankfiók biztosítva volt.

UJRA MINDENÜTT KAPHATÓ

LYSOFORM

a régi békebeli minőségben.

Nagybani elárulítás:

Intreprindere Romană

Lysoform Rador, Arad 1924

Arad, Str. General Berthelot No. 1.

— (Megint vasuti szerencsétlenség.) Galachból jelentik: Az esztendő utolsó napja sem mulhatott el az obligát vasuti szerencsétlenség nélkül. Ma délután tizenkét órakor a közeli Serbaru állomáson a 3359. számú személyvonat kisiklott. Igen sok szabadságra menő katona megsebesült, egy közülük pedig azonnal meghalt.

— (Porrá égett egy bukovinai község.) Radautzából táviratozzák, hogy a Kálfekvő Saratani nagyközség főutcaja ma reggel óta lángokban áll, a délig tizenöt óráig a lángok martalékává. A község lakosságán hatalmas páni vett erőt, s attól félve, hogy az egész község elhamvad, mindenki elmenekült. A tüzet a szomszédos községek tűzoltói oltják.

— (Gyilkosság kísérletének büntetésével vádolják a Rassay-Miklós-féle merénylőket.) Budapestről jelentik: Szász Józsefet és ifjú Drenka Bélát a Rassay- és Andor-féle bombamerénylet bűnpörének terheltjeit átkísérték az ügyészség fogházába. Az ügyészség alelnök a bűnpör aktáinak áttanulmányozása után azt az indítványt terjesztette elő, hogy a vizsgálóbíró a két terhelt előzetes letartóztatását rendelje el, mert ez ügyben gyilkosság kísérletének büntetése forog fenn. A vizsgálóbíró ebben a dologban csak a két bombamerénylő kihallgatása után holnap fog dönteni.

Tökéletes szabásu raglánok csak NEUMANN-nál.

(*) Boldog újévet csak úgy szerezhet magának, ha elmegy az Apollóna és megnézi a Mikor a bírák tévednek című nagystílusú Gaumont-filmalkotást. Az Apollóna és csodálatos film első és második részét együttesen vetíti kedden és szerdán. A filmet az igazgatóság úgy választotta meg, hogy ezzel az 1924 éves hatalmas programjából közönségének ízelítőt adjon. S a film meglekintése után mindenki igazolni fogja az Apollóna vezetésének azokat az óriási áldozatokat, amelyeket ez évi bámulatos programjéért hozott.

(*) Üzlet áthelyezés. Ezennel van szerencsénk a t. c. közönség szíves tudomására hozni, hogy december hó huszonegyedikétől üzletünket Buzasor 6 szám alá (Német kaszinó) áthelyeztük. Szíves partifogást kér továbbra is, tisztelettel Holtrich és Ujhelyi női és hölgydivatüzlet.

(*) Cselédkönyvekhez szükséges fényképek a hivatalosan előírt kivitelben készülnek Lang Henrik Kapu-uca 52. sz. alatti műtermében. Telefon 766.

— (Játék a sorssal.) Dorian film. Ezt az érdekes és a filmtéchnika legcsodásabb és a felvívó művészet legközvetlenebb vívmányát mutatja be kedden, szerdán a Modern Mozgó. A film teljesen új vágyakon halad és ilyen zsánerű filmet Brassóban még nem mutattak be. Fényő Emil játsza utólráhetetlen művészettel a film főszerepét. A Modern Mozgó igazgatóságának sok gondot okozott a műsor összeállításánál, hogy mivel lepte meg a közönséget. Játék a sorssal című filmmel elérte a célját, mert egy nagyszabású film szenzációjával lepte meg újévi ajándékként a közönséget. Mattyasovszky Ilona, Thea Worth, Bolvári Géza játszottak a többi főszerepét. Jön: »Szerelmem áldozata« Lucy Dorayn, Alfred Fyland. A házasság higiéniaja. Matador szenzációs slágerek.

— A borszéki borvíz az ásványvizek királya. Kerületi raktár Aronsohn H. és Tsa. cégnél Brassóban.

A legcélzatosabb, legolcsóbb
ÚJÉVI AJÁNDÉK a BENEDEK
ELEK által az ANYÁK
KÖNYVÉNEK nevezett

GYERMEKVEDELMI NAPTÁR AZ 1924. ÉVRE,
mely dióhéjban tartalmazza a gyermekápolás és
gondozás minden anyának nélkülözhetetlen tanait

Kiadja az Aradi Anya- és Gyermekevédelmi Szövetség.
Bolti ára 30 Lej. Kapható: Brassói Lapok Könyvtárában, Brassó.
Ahol nincs könyvkereskedés meg-
rendelhető levelező-lapon a kiadó-
hivatalban ARADON, STRADA
GEORGE POPA 7. 201

KÖZGAZDASÁG

A magyar közgazdasági élet problémái

Burkolt vámháború Magyarország és Ausztria között — Az élelmiszerek drágulása a budapesti piacon — A Devizaközpont megszűnése

—A Brassói Lapok budapesti munkatársától.—

BUDAPEST, december 20. A kelet-európai gazdasági élet megszilárdulása szempontjából tagadhatatlan jelentősége van annak, hogy milyen a viszony a magyar és az osztrák gazdasági körök között. Egy ideig úgy látszott, hogy ez a viszony a legjobban alakul, a két állam vezető politikai udvariassági látogatásokkal tettek egymásnál és a két állam kölcsönös áruforgalmát egyezmény szabályozta, — de ezt a szerződést a magyar kormány ez év júniusában felmondta és azóta megromlott a barátság a két állam között.

Többeszer jelentek meg arra vonatkozó hírek, hogy új szerződés megkötése iránt folynak a tárgyalások, és a valóságban ez nem így volt, sőt azt kell megállapítani, hogy a két állam között burkolt vámháború folyt. Mindkét államban az volt ugyanis a felfogása, hogy nem lehet addig új szerződést kötni, amíg el nem készülnek az államok új vámtarifái.

Ennek a felfogásnak van is jogosultsága, mert a vámtarifa mindkét államban nagy átalakuláson megy át, és ebben a tekintetben az érdekek ellentétesek. Míg ugyanis Ausztria vámpolitikájának az a feladata, hogy meglevő hatalmas gyárpára számára egyrészt nyersanyag bevásárlási piacot, másrészt pedig fogyasztó területeket biztosítson, a védvamos magyar vámpolitika a hazai nyersanyagok kivitelét és a készárak behozatálát igyekszik megerősíteni.

Legutóbb a magyar kormány megbízásából Wimmersperg bíró kereskedelemügyi államtitkár Bécsben a júniusban felmondott árucserégyezménynek újra hatálybalhelyezéséről tárgyalt és meg is állapodott ebben az osztrák kormányval. Ez azonban nem javít a helyzeten, mert ennek az egyezménynek tag keretei mindkét kormányban biztosítják azt a jogot, hogy majdnem korlátlanul léptethessenek életbe behozatalt és kiviteli tilalmakat. A tavasz előtt pedig aligha kerülhet sor komolyabb tárgyalásokra, mert addig egyik állam sem készül el az új vámtervezettel.

Ez a helyzet kétségtelenül sajnálatos mindkét állam szempontjából.

A korona látszólagos szilárdsága nem tud gátat vetni a magyarországi belső piacokon az élelmiszerek drágulásának. A karácsonyi nagy fogyasztás az árakat 25—50 százalékkal emelte a budapesti vásárcsarnokban és az ünnepek után sem következett be árcsökkenés, úgy, hogy a mostani árak átlag 25 százalékkal haladják meg az ünnep előttiakat.

Itt közöljük a fontosabb árakat magyar koronában, zárjelben pedig az árak lejellenértékét, egy lej 170 koronával számítva át:

A húsok rohamosan emelkedtek az utolsó tíz nap alatt; elsőrendű marhahús ára 16—18.000 korona (95—106 lej), másodrendű 12—14.000 (71—83 lej), Sertéskaraj 18.000 (106 lej), a borjúhús ára 20.000 koronáig (118 lej), is felment az ünnepek alatt, ma nem is kapható; a húsok emelkedése 10 nap alatt 50 százalékot is elérte. A zsir ára változatlan; olvasztani való szalonna 11.000 korona (65 lej), a zsir ára 14.000 koronára (82,50 lej).

Tojás igen kevés van, ára 800—850 korona (5 lej), a középső tömbváj 27.000 korona, (158 lej), a legkisebb nyuzott nyúl ára 20.000 korona, (118 lej). A tisztított baromfi ára is emelkedett.

A Devizaközpont a Jegybank megalkulása után ebben a minőségében azonnal megszűnik és annak devizaelőőröző osztályává alakul át. Szerepe olyanforma lesz, mint ma a romániai deviza-ellenőrző bizottságoké, de valószínűleg nem fog a piac megerősítésére törekedni, mint ez. Természetesen lényegesen mások lesznek a viszonyok a jegybank megalkulása után, mint ma, mert a kölcsön folyósítása után a magyar piac el lesz látva megfelelő mennyiségű idegen valutával, legalább egy időre, amíg a készletek ki nem merülnek.

nyok minden tekintetben egyenletesen és logikusan alakulhassanak ki. Addig ugyanis nem lehet olyan védvamos rendszer megállapítani, amely a kiviteli rendszernek a függvénye ne volna és ne lenne kitéve annak, hogy a kiviteli rendszer megváltoztatását elveszítse.

Arra pedig nem lehet és nem is szabad kötelezni a mezőgazdasági termelőt, hogy iparvédelmi szempontokból maradjon meg a reá nézve oly káros alacsony terményárak mellett és esetleges védvamosok mellett a mostani kétszeres árak helyett esetleg háromszorosan fizesse meg az iparcikkek árát.

Véleményünk szerint a kormánynak addig nagyon bajos a védvamosok kérdését tárgyalnia, míg a kiviteli szabad forgalmat egészen helyre nem állítja s a védvamos politikát úgy kell irányítani, hogy az fokozatosan lépjen a mai természetellenes védelem helyébe.

A mai pénzpiac

Hétfő, december 31.

A világpiacra csak lényegtelen eltolódások voltak: a lej Zürichben két és fél ponttal, Párisban szombaton este 10.00 francia frankra emelkedett, ma a bukaresti vonal rosszvolta miatt nem érkezett erősítés a párisi tőzsdéről.

Az erdélyi piacon reggel lanyhán indult a piac, az üzlet 34.05 lejes svájci frankos alapon indult meg; a többi árfolyamok: egy cseh korona 5.68, egy angol font 843, egy olasz lira 8.40, egy lejért 385 osztrák, 170 magyar korona; egy francia frank 10.00. Az árfolyamok azonban egész nap szakadatlanul estek; részben a pénzühiány, részben az újví hangulat miatt, s azért is, mert az erdélyi piacon bőven volt idegen valuta. Bukarest pedig ma az erdélyieknek is alacsonyabb árfolyamokon adott el idegen pénznemeket és délután nem is volt összeköttetés az erdélyi pénzpiaccal.

Estére a záró árfolyamok ezek voltak: 83.80 a svájci frank, francia frank 9.90, angol font 838, olasz lira 838, dollár

194. cseh korona 5.68, egy lejért 170 magyar korona.

Mai tőzsdéi árfolyamok:

Bukaresti déli zárlat: Devizák: egy francia frank 9.95, egy angol font 843, egy dollár 194 és háromnegyed, egy olasz lira 845, egy svájci frank 34.10, egy cseh korona 5.70, száz osztrák korona 0.27 és háromnegyed, száz magyar 1.10.

Zürichi nyitás. Devizák: Egy dollár 5.72, egy angol font 24.81, száz francia frank 29.35, száz olasz lira 24.82, száz cseh korona 16.67, száz lej 2.97 és fél, tízezer magyar korona 3.05, tízezer osztrák 0.80 és hétnyolcad, száz billió márká 135 frank.

(—) A sómonopolium megszűnése. A pénzügyminiszter döntése folytán a só kereskedelme január 1-től kezdve teljesen szabad, ár tekintetében éppen úgy, mint abban, hogy sókereskedelemmel bárki minden engedély nélkül foglalkozhat. Erre az elhatározásra a pénzügyminiszter a sómonopoliummal tett eddigi tapasztalatok indították. — legalább is ennyi magyarázatot adtak erről bukaresti tudósítónknak illetékes helyen.

(—) A november havi kivitel. Bukarestből azt jelentik nekünk, hogy az előzetes adatok szerint a november havi kivitel mennyisége elmaradnak az október haviak mellett. Ez a legjobb kritikája a kormány „szabad kivitel” rendszerének.

(—) Új kiviteli vámok. Bukaresti tudósítónk jelenti, hogy tegnap a legfőbb vámtanács a következő új kiviteli vámokat állapította meg: mákka-rómi, levestészta, és más tézsaneműek 28 font sterling; morzsa, édes tézsa (cukrászsütemény) kétszersült 25.000 lej, vagy szintén 28 font sterling; buza-dara és grizes liszt 35.000 lej, azaz 36 font sterling; haricska, amelynek kivitelét szabaddá tették 15.000 lej, azaz 15 font sterling és 16 shilling; galván-elemek és más elemek száz kilogrammonként 5 lej és vagyonként 500 lej statisztikai illeték. Fogpiszkáló (scobitor) 5 lej statisztikai illetéket fizet százkilogrammonként. Ezek a díjtelek csak a bizottság javaslatát, s ezeket a pénzügyminiszter elfogadhatja, vagy módosíthatja.

(—) Bankjegyforgalom békében és most. Az angol Economist összehasonlítása szerint a világ nagy bankjainak bankjegyforgalma a békétől mostanáig így változott meg: angol bank 29.6 millió angol fontról 1923 november végéig az államjegyeket is beszámítva 384.2 millió; Ausztria 1920-óta 30.6 milliárdról 6.577.616 millióra, Belgium 1913-ban 1.067 millióról 7.278 millióra, Bulgária 189 millióról 3.976 millióra, Csehszlovákia 1920-ról 11.289 millióról 9.251 millióra, Franciaország 5.714 millióról 57.329 millióra, Németország 2.593 millióról 2.496.822.909 millióra (ez év október végéig), Magyarország 1920 óta 14.3 milliárdról 853.9 millióra, Hollandia 313 millió forintról 1.081 millióra, Románia 1913-ban 437 millióról 17.797-re ez év október végéig. — Ezek szerint Csehszlovákia az egyetlen állam, amelynek jegyforgalma az utóbbi három év alatt csökkent.

(—) Védjegyek és címkek nyelv kérdése. A brassói kereskedelmi és iparkamara indokolt előterjesztésére a kereskedelemügyi minisztérium vezérigazgatója 1923 december 29-én kelt 68230 sz. alatt értesítette a nevezett kamarát, hogy a védjegyek és címkek kicserélését 85546 1923. számú miniszteri rendelettel 1924. évi április hó 1-ig meghosszabbították. A régi védjegyek és címkek tehát ezen időpontig zavartalanul tovább használhatók.

SZÖNYEGEK
BUTORSZÖVETEK
FÜGGÖNYÖK
HENCSERTAKARÓK
ASZTAL és ÁGYTAKARÓK
ÓRIÁSI VÁLASZTÉKBAN!
OLCSÓ ÁRAK!

ORENDI és Tsa.

S Z Ö N Y E G H Á Z.

KAPU-UCCA 60.

Telefon 340. 2006 Telefon 340.

MODERN MOZGÓ

1924 JANUÁR 1-ÉN

Játék a sorssal

5 felvonásban, „DORIÁN” színdarab.

Főszerepben: Mattyasovsky Ilona, Fenyő Emil, Bolvári Géza.

Jön! Szerelem áldozata Jön!

Matador-film.

SPORT

(x) Az M. T. E. január hó 2-án szerdán este fél nyolc órakor taggyűlést tart. A vezetőség kéri a tagok teljes számú megjelenését.

(x) Zatykó Amerikába megy. Zatykó, a Vasasok ismert becéz játékosa nem tér vissza a spanyol turáról, hanem az MLSZ engedélyével elve, Amerikába vitorlázott.

(x) A Hakoah elutazott a keleti turájára. Hatalmas tömeg töltötte meg tegnap a bécsi déli pályaudvar csarnokát, hogy elbúcsúzzon a keleti turájára induló Hakoah csapatától. A hideg idő ellenére nem kevesebb, mint 1000 ember ovációja mellett utazott el délre a Hakoah.

(x) A Brasovia január 1-én este nyolc órakor a Redoubtbeli helyiségében választmányi ülést tart. A tárgyalás fő feladatára való tekintettel teljes számú megjelenést kér a vezetőség.

(x) Sipos riválisa, De Combe, világrekordot javított. Franciaország válogatott uszói vasárnap Belgiumban jártak, ahol a legjobb belga versenyzőkkel mérték össze erejüket. Antwerpenben az ottani De Combe a kétszáz méteres mellúszásban 2 p. 52.6 mp. alatt győzött a párisi Bouvier (3 p. 04.8 mp.) előtt, míg a másik francia bajnok, Sommer, harmadikként. De Combe ideje két másodperccel jobb Rademacher világrekordjánál, és ezt az eredményt, minden valószínűség szerint, világrekordnak fogják hitelesíteni. De Combe ezzel a teljesítményével a párisi olimpiász 200 méteres mellúszásának egyik legesélyesebb aspiránsa lett. Sipos Márton legutóbb 2 p. 51.4 mp-es időt ért el, de mint tudjuk, Sipos rövid pályán uszolt, eredménye mintegy 2 p. 56 mp-nek felel meg, de ez az eredmény is olyan respektábilis, hogy a párisi olimpiásznak szintén egyik bajnokjelöltje.

Kiadó: „Brassói Lapok” nyomdája.

Butorok

nagy választékban

Fűző- és szállók

tulajdonosoknak, míg a készlet tart

- alkalmi vétel -

Varrógépek állandó raktáron. Kérjen árajánlatot: Baumgarten Géza Marosvásárhely. Főút 50 és 28-30 Tel. 194.

Nyílttér

Hirdetmény.

A n. é. közönség tudomására hozzuk, hogy a szabómunkások sztrájkja véget ért s így megrendeléseket újból korlátlanul felvesszünk.

Ez alkalommal a t. közönségnek a sztrájk tartama alatt tanúsított jóakarata támogatásáért köszönetünket nyilvánítjuk. Arató J. Barabás I. Bartha M. Farsch M. Irkovsky F. Jánó A. Kósa A. Kovács A. Lengyel Gy. Lurtz M. Meltzer Gy. Maurer A. Marx M. Miret J. Mihály J. Neumann M. Pavel P. Radu A. Raab K. Rogozea N. Riemer J. Seifert F. Sükösd J. Stein A. Tellmann B.

*) Ezen rovat alatt közöltékért nem vállal felelősséget a szerkesztőség.

Erdély legnagyobb és legelterjedtebb magyar napilapja a Brassói Lapok

Elsőrendű feketehalmi, száraz BÜKKTÜZIFA

1 öl aprítva Lei 1232— 100 kg aprítva Lei 770

Megrendeléseket elfogad: Morscher A., Kolostor-ucca 1, Schwabe & Co. Kórház-ucca 64 és 2036 a Neumann & Co.-fel- faraktár a bertani átlomásnál

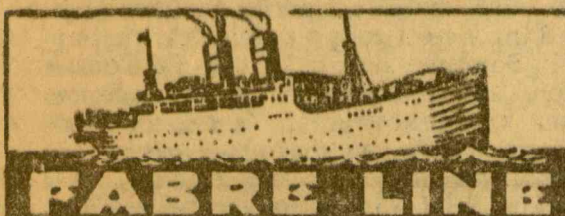
Egy hat lóerős
ROBEY & COMP,
LINCOLN (Anglia) gyártmányu
újjonnan átjavított locomobil
JULIUS TEUTSCH
gépgyárában (Vasut-uca 64/b)
1924 január 11-én d. e. 11 órakor
magánárverésen eladatik.
Árverési feltételek betekintheők
dr. Tellmann Üzletr. (Cérna-u. Bur-
zenländer Bank) és dr. Debrezy
Béla (Malom-u. 7/b) ügyvédeknel.

Friss tojás

(nem meszes) bármely mennyiségben **Lei 2.25** darabonként. Viszonylagos árak. Eladók: LUSZTIG IGNÁC Tüszár- és csemegé-üzletében, Feléte-uca 55.

Szállodák, éttermek- és vendéglőknek ajánlom
egy-egy évőszközök és teljes garnitúrák
BEEZÜSTÖZÉSÉRE
elsőrendűen berendezett műhelyemet.
Nagy rendeléseknél mintadarab díj-
talanul készítek. **ILLYÉS K.**
Brassó, Szt. János-uca 28. 2018

Magyar és román nyelvű
elemi iskolák
Értesítő könyvecske
kapható a Brassói Lapok
könyvosztályában
Brassó, Kapu-u. 64-66.
ÁRA: 4 LEI.

FABRE LINE
Francia hajózási társaság.
Direkt vonalak átszállás nélkül.

CONSTANTA direkt **NEW-YORK**
CONSTANTA-JAFFA-MARSEILLE
CONSTANTA-CANADA
CONSTANTA-DELAMERIKA
Felvilágosításokért és jegyek iránt lehet
érdeklődni:
„Sarnia” Pasagiul Comoedia Bukarest
és „Reclama” Ciuji.

**Kaiser-
Borax**

a bőrt

**! fehériti
és
lágylia.**

Valódi „MINIMAX” Valódi

Egyetlen biztosan működő és eredményes tüzoltókészülék.

Eddig több mint 3 mil-
lió darab eladva!

Minden készüléknél 10
évi jótállás — Fagy-
mentesség garantálva!

Ovakodjon értéktelen utánzatoktól.

Kérjen bizonyítvány- és referenciákkal ellátott ajánlatokat.

Képviselői Brassó, Fogaras, Háromszék és Csikmegyék
részére: **JAKAB KÁROLY** Brassó, Virág-sor 15.

Vezérképviselői: **BUKAREST, I. C. Bratianu No. 3.**

Az egész világon hasz-
nálatban.

Specialis készülékek
benzin-, petróleum-, gáz-
és acetelin tüzesetekre.

Ovakodjon értéktelen utánzatoktól.

Ablak-, ajtó- és butorvasalások, szerszámok, furnérok,
székülések, intarziák pácok, esztergályos cikkek,
firneisz (lenolajkence), enyv, sellak,

„Lutz”-féle mázak és festékek

béke minőségben

valamint az összes kellékek szakszerű és gyors
kiszolgálás mellett legjobban és legolcsóbban kaphatók

„FERRARIA” PRIESTER ÉS SCHULZ CÉGNEEL
BRASSÓ, RÓZSATER 19. SZÁM.
Különlegességi áruház épület- és butorasztalos cikkekben.
Saxonia 1919.

Áruforgalmibank Részvénytársaság

Szűrgőncim: Cellbank Részvénytőke 10,000.000 lei.
Brassó, Kolostor-uca 17. szám.

Telefonszám: 610.

Elfogad: takaré- és folyószámla betéteket időszerű kamatozásra.

Eszközöl: bel- és külföldi átutalásokat.

Kiállít: csekkeket és hitelleveleket bel- és külföldi piacokra.

Vesz és elad: Idegen pénznemeket.

Deviza-ügyletekre hatóságilag felhatalmazva.

Vas-öntvényeket

beküldött minták vagy rajzok után szállít a vörösréz-
fém-, gőzkazán- és vas- és fémöntőde

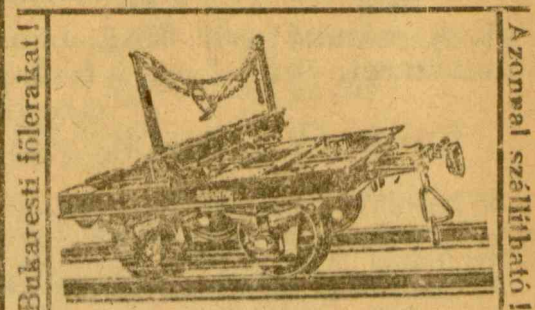
Fabritius Testvérek, Nagyszeben-Sibiu

4 INTELLIGENS, SZORGALMAS LEÁNY,

kik könyvkötészetnél már dolgoztak és a ragasztó és ecset kezeléshez
értenek, dobozkészítő osztályunkban **ALKALMAZÁST** kaphatnak.

Belépés azonnal: **„HESS”** Első Erdélyi Cukorka- és
Csokoládé-gyár R. T., Brassó.

LEHMANN & LEYRER A. G.
MARTIN EICHELGRÜN & Co.
RENDES ÉS KESKENYVÁGÁNYU VASUTI
ANYAGOK RAKTÁRA.
WIEN. FRANKFURT a/M.

Mozdonyok, sinek és keskenyvágányu va-
utanyag, speciális billenővagonok, bánya-
vagonok, váltók, keresztesek, öntött
vastáblák, csapágys

minden nagyságban, minden minőségben.

Főképviselet és lerakat:
LIZINELE LANZ S. A.
BUKAREST, STR. BATISTE 14. b.
TELEFON 63-66.

Rador Bukarest 477. 911

Meglepető olcsó árak!

Női kötött ruha	L 500-700
Női kötött blúz	„ 235-525
Női kötött mellény	„ 500-720
Női kötött kabát	„ 450-780
Leányka és flu sweater	„ 120-360

Tiszti- és katonai
5% enyvedmény.

38 M. BLATT 38
BRASSOV, KAPU-U.

Eladó helyszülke
miatt 6 drb. **Cementcserép-
gyártógép** 750 szárító-
drb.-ként 750 szárító-
kerettel. — Egy darab **Kupa-
cserépgyártógép** 300 drb. szárítókerettel.
Az összes gépek teljesen üzemi-
képes állapotban vannak és kívánatos a munkások betanítását.
Pecskai Betonipar és Cserépgyár, Pecskai-Mogilara (Jud. Arad.)

BOLDOG ÚJ ÉVET KIVÁN
JÓBARATAINK ÉS T. ÜZLETFELEINK

HIRSCHL ÉS TÁRSA
MŰSZAKI VÁLLALAT

TIMIȘOARA.

Prima bükktüzfára

hasábbá és aprítva rendeléseket elfogad
bármely mennyiségre házhoz is
szállítva **Kohn Kálmán.**

Rendelések felvételnek a SCHWETTER-tele
testekardban, Brassó, Kapu uca 36. sz.
és SZIKLÁS JÓZSEF fatermelő irodájában,
We 7. Min. u. 6. Telep: Brassó-Birta 70.

1000 kg. aprított bükktüzfára
tüzfára házhoz szállítva **Lei 730.-**

Olajgyári berendezés

II. számú legújabb rendszere
rú víznyomású olajszűrő
szivattyúval (Möversky-féle),
Dupla olajmaggyaró,
800 m/m olajmaggyaró,
olajmaggyaró,
olajpogácsa kinyomó kézi
és szíjhajtásra,
18" ujkeret fűrés (Gatter)
Tophán gyártmány.
Gyári áron alul is eladók.

„KUPOLO”
VASÖNTÖDE ÉS GÉP-
GYÁR R. T., Satu-Mare.

KÜLFÖLDI UTAMRÓL HAZAÉRKEZTEM ÉS A LEGJÓBBA
MODELLEKET HOZTAM MAGAMMAL,

BÖR-, BÁRSONY- ES FILZ-KALAPOK

A LEGJÓTANYÓBB ÁRAKMEI LETT, NAGYVÁSÁRTEKÉBEN.
KALAPJAVÍTÁSOKAT LEGPONTOSABBAN ÉS OLCSÓ ÁRAK MELLETT VÁLLALOK.

WAGNER KATALIN

BRASSÓ, KÓRHÁZ-ÚCA 19. SZÁM.

Sürgöny!

Soci György

Sürgöny!

Brassó, Weisz Mihály-u. 18. sz. a. üz-
letében mindenféle újdonságok érkeztek. U. m.

Double, Palmersten, Loden,
leguet, president, ken,
fekete Langgala,
és kajontér

Arusítás
nagyban
és kicsinyben!

Öltöny-szövetek hozzávaló kellé-
kekkel, jutányos áron kaphatók.

Gyári
lerakat!

Tisztelettel kérjük t. utasainkat, hogy okmányait, valamint a kész utleveleket Észak-amerikai részére azonnal nyújtsák be, mert az óriási jelentkezés mellett megőrizhetők, hogy a később benyújtott utlevelek a 1896 194. évi kvóta részére sem lesznek figyelembe vehetők és az utasok a jövő évben sem fognak, a kvóta kimerítése miatt elutazhatni.

Hogy a személyes felvilágosítások meglegyenek takaríthatók, közlünk, hogy egy Északamerikába szóló utlevélhez a következő okmányok kellenek:

1 születési bizonyítvány, 1 nemzetiégi bizonyítvány, 1 erkölcsi bizonyítvány, amelyen a község részéről rá kell vezetnie, hogy mennyi ideig tartózkodott utolsó lakóhelyen, 1 esketési bizonyítvány, 1 katonai elbocsátó levél (18 és 45 év közötti férfiaknál), 1 affidavit (bevándorlási hozzájárulás az amerikai rokonok, vagy ösmerősöktől, hitelesítve az amerikai román konzulátus által), 1 adóbizonyítvány, 1 hivatalos orvosi egészségi bizonyítvány, 8 utlevélkép. Minden okmány román nyelven legyen kiállítva. — Szívesen készen vagyok az okmányokat benyújtás előtt tüzettségük tekintetében díjmentesen átvizsgálni és további felvilágosításokkal is szívesen állok rendelkezésre központomban, mint alul felsorolt fiókjaimban.

Fiókjaim:

Hamburg Amerika Linie közös szolgálat az United American Lines Inc.

LAZAROVITS-ÜGYNÖKSÉG:

Bukarest. Calea Grivitei No. 103. Telefon: 51—57.

Segesvár, Piața Unirii 84.

Nagyvárad, Piața Mihail Viteazul 3.

Czernowitz, Rathausstrasse 9.

Arad, Bohus-palota

elintézik azonnal minden írásbeli és személyes kérdézőköddést.

Hamburg—Amerika Linie

Kitűnő tisztelettel:

közös szolgálat az

United American Lines Inc.

Vezérképviselő Románia részére:

LAZAROVITZ H. LAZAR

Központ: TIMIȘOARA L. Strada Losonszy 2.

Távíratcim: Lazarovitz. Telefon: 16—58.

Saxonia 1876.

BANCA ROMÂNEASCĂ

ALAPTŐKE:
LEI 400.000.000.

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
KÖZPONT: BUKAREST.

TARTALÉK:
75.000.000.

Foglalkozik mindennemű banküzlettel. — Elfogad betéteket gyűmölcsösztetésre és folyószámlára jutányos feltételek mellett. — Ad kölcsönt jelzálogra, árukra, értékpapírokra és lombard-kölcsönt. — Eszközöl átutalásokat Nagyrománia bármely piacára, sürgönyileg és posta útján a legrovidebb idő alatt. — Kiállít csekket és hitelleveleket a külföldre vagy Nagyrománia minden városára. — Csinál kifizetéseket a külföld bármely piacán az illető állam pénzében, minden levonás nélkül. — Finanszíroz mindennemű kereskedelmi és iparvállalatot. — Naponta telefon-összeköttetés lévén Bukaresttel; a BRASSÓI fiókiintézet mindig a legfrissebb árfolyamokkal áll a t. c. közönség rendelkezésére.

FIÓKOK:

Arad, Bălți, Bazargic, Brașov, Cernăuți, Chișinău, Cluj, Constanța, Galați, Ismail, Orade-Mare, Târgu-Mureș, Sibiu, Satu-Mare, Timișoara, Tulcea, Tighina, etc.

LEVELEZŐK:

Nagyrománia minden városában, külföldön pedig úgy Európában, mint Amerikában.

AFFILIÁLT INTÉZETEK:

Jasi, Braila, Bacău, Siliștea, Piatra Neamț.

SUCURSALA BRAȘOV.

SÜRGÖNYCIM:

ROMÂNEASCĂ BRAȘOV.

TELEFON-SZÁM: 147.

FŐÜGYNÖKSÉGE

a legnagyobb és legrégebb biztosító társaságnak „DACIA ROMÂNIA”.

FUGLALKOZIK

A HIZTOSÍTÁS MINDEN ÁGAVAL.

TELEFON 11 94.

TELEFON 11—94.

ACÉLLEMEZ ÜZLETI

REDÖNYÖKET

Esslingeni ablakfaredőnyt, Napellenző szerkezeteket gyártunk és legolcsóbban szállítunk. Aránylással díjtalanul szolgálunk

HALÁSZ TESTVÉREK

ORADEA-MARE (NAGYVAPAD) STR. CUZA VODA

Iskola Alapítvány ISZASOVASZ. Központi Egyetem

2016

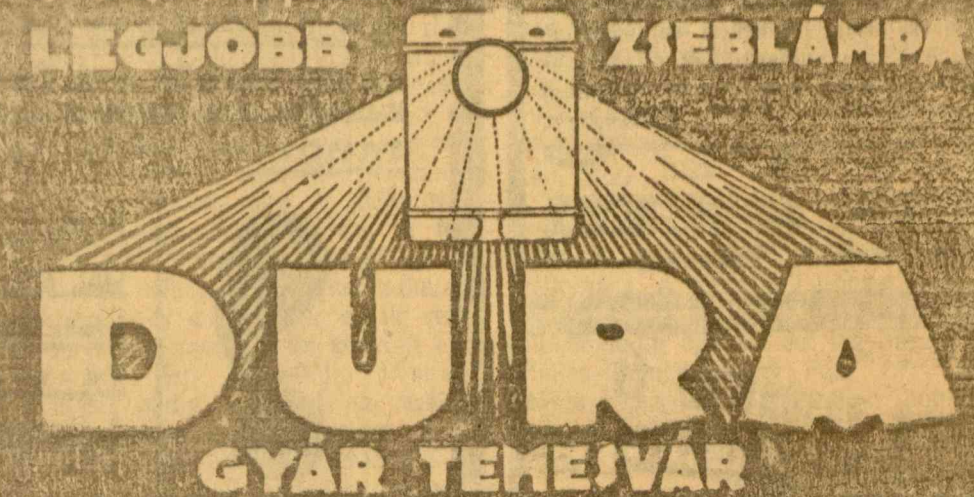
Látogassa meg

LUCA P. NICULESCU
KAPU-ÚCCA 15 SZ. ALATTI

új detailüzletét,

hol gazdag választékban találhatja a legfinomabb női- és férfi szöveteket, külföldi és hazai gyárakból vászonneműeket, u. m.: siffonokat, indián vásznakat, dupla vásznakat lepedőkhöz minden szélességben, matracsak való grádlit, függönyszöveteket, szaténokat, zefireket, oxfordokat, barcelokat, törülközőket, asztalterítőket, szalvétákat, selyem és szatén béléseket, férfi ruhákhoz valót a LEGOLCSÓBB ÁRAKBAN.

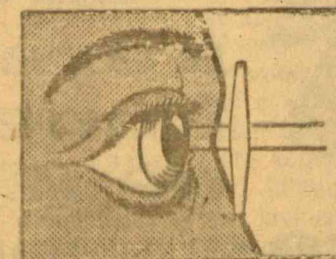
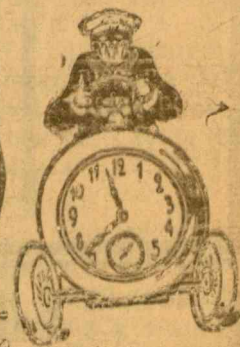
ELŐZÉKENY KISZOLGÁLÁS! SZABOTT ÁRAK! Az Igazgatóság

ÓRÁK

ARÁNY-NEMŰEK

Mindennemű javítás

MINDENFAJTA SZEMÜVEG ZIEGLER BRASSÓ. KAPU-Ú. 10.

1000 kor. tüzifa Lei 730.

Megrendelhető az Erdélyi Lászlóval Banknál, Virág-sor 12. szán alatt.

Nyugalma legyen csendes, emléke éldott!

Árajánlatokkal díjmentesen szolgálunk.

AZ ÉV TÖRTÉNETE

1923. december 31.

Egy esztendő filmje lepergett, s most, amikor egy újabb esztendő élet-mesgyénén állunk, amely a hatodik lesz a nagyinak nevezett világháború után, még mindig nem tudjuk, hogy mindama alkotásokra és pusztításokra, amelyet a civilizált emberiség a háború alatt és a háború után elkövetett, büszkék legyünk-e, avagy szégyenkezünk miattuk. Az egyensúly, amely ezerkilencszáztizennégy augusztusában kibillent, még mindig nem állt helyre, s Európa politikai, társadalmi élete új alakulásokban is súlyos és nagy kilengéseket mutat. Európa ma ugyanabban a lázas állapotban fetreng, amelyben fetrengett az év első napján, s konszolidáció, enyhülés alig-alig mutatkozik.

A bosszúdél és megtorlás, a kérelhetetlen szankciók érvényesítésének jelszavával indult meg az esztendő élete Európa nyugatán, s az új, vagy megnagyobboldott utóódlamok alapjainak helytelen lerakásával Európa közepén. A való tényállás és a helyzet adottságának fel nem ismerése, a mai kor kívánalmait figyelmen kívül hagyása adja meg a most lefolyt esztendő nagy hibáinak és tévedéseinek indítékait. A hibák és tévedések hosszú sorozata Európa politikájának minden vonatkozásában vigyázó, s kevés a remény arra is, hogy mindezek akár a jövőben eliminálhatók lesznek.

Románia belpolitikájában

a parlamenti és a parlamenten kívüli harc jegyében indult meg az esztendő. Bratianu Jónel és kabinete Románia új alkotmányának parlamenti tárgyalására készült. A békeszerződések ratifikálása után beállott új helyzetben Romániának szüksége volt új alkotmányra, s a megalkotás dicsőségét Bratianuék akarták viselni. E készülődésekkel szemben állott az ellenzéki pártok, különösen pedig a nemzeti és a parasztpárt harci készülődése. Ezek a pártok elvként állították fel a tételt, hogy a Bratianu kormány törvénytelen, hogy a parlament mai összetételében korrupt és terrorisztikus módszerekkel összehozott gyűlékez, amelynek nincs joga ahhoz, hogy új alkotmánnyal ajándékozza meg az országot. A két ellenzék párt között az alkotmány elleni harcra — bár programjuk és politikájuk igen sok pontban egymással homlokegyenest ellenkező — szövetség is jött létre.

Ilyen auspiciumok között terjesztette a kormány január huszonhatodikán a parlament elé az alkotmányjavaslatot. Az agiáció minden irányban megkezdődött. A nemzeti párt manifestummal fordult az ország lakosságához, újból leszögezve a kormány és parlament törvénytelenességéről vallott felfogását, bejelentve, hogy minden eszközzel megakadályozza ennek az alkotmányjavaslatnak törvényerőre való emelését. S március ötödikén, amikor a javaslat parlamenti tárgyalása megkezdődött, teljes felkészültséggel látott hozzá az ellenzék a küzdelem megvívásához.

Az első súlyos vétőt Jorga Miklós egyetemi tanár mondotta, figyelmeztetve a kormányt eljárásának helytelenségére. Ugyanekkor pedig az ellenzék kivonult a törvényhozási terméből, dokumentálni akarván tiltakozását a javaslat ellen. A parlamentet megszólító csendőrségnek dolga nem akad, rendező ellenzéki képviselő, akit kidobjanak nincs, s csak március nyolcadikán, az első érdemleges tárgyalási napon rendezte a nemzeti párt a parasztpárttal az első nagyobb tüntetést, amelylyel sikerült is hamarosan botrányba fullasztani a tanácskozást.

Büzgránátok repültek a képviselőház üléstermében, s a szakadatlan zaj miatt, amelyben egy értelmes mondatot elmondani nem lehetett, az elnök kénytelen volt az ülést ötször felfüggeszteni, majd bezárni. Napokon át így tartott ez, s ekkor kezdődött meg az ellenzéki képviselőknek a parlament üléseiről való kizárása. Amikor már igen sok képviselőt kitiltottak az ülésekről, kezdődhetett csak meg az alkotmányjavaslat nyugodtabb tárgyalása, s már március tizenhatodikán a szenátus általánosságban el is fogadta azt. A megmaradt kisszámú ellenzéki képviselő, akiket nem zártak ki az ülésekről, tovább folytatta parlamenti harcát, botrányt botrányban provokálva, anélkül azonban, hogy a kormány és pártjával szemben jelentős eredményeket tudott volna elérni.

Az ellenzék harcával az uccára szorult. A nemzeti párt és a parasztpárt egymásután rendezte népgyűléseit a fővárosban, természetesen katonai asszisztencia mellett, s nem egyszer történt meg, hogy a katonaság hangos kúrtszava fojtotta el az ellenzéki képviselők népgyűlési szónoklatait. Apróbb összeütközések a katonaság és a nép között, de apróbb sebesülések sem voltak ritkák. A legviharosabb népgyűlés március tizenhatalcadikán volt a fővárosban. Az ellenzék hatalmas táblákkal vonult ki az uccákra.

„Le az alkotmányról!”
„Éljen az alkotmányos királyság!”
Ezek voltak a táblák feliratai. A hangos népgyűlést katonaság oszlatta szét. S a következő napon, feleletképpen az ellenzék uccai tiltakozására, a kamara többsége általánosságban el is fogadta az alkotmányjavaslatot.

Az ellenzék küzdelme hiábavalónak bizonyult, vidéki népgyűléseit a hatóságok nem engedélyezték, a parlament jóformán ellenzékmentes volt, s így március huszonhatodikára sikerült részleteiben elfogadtatni a javaslatot.

Igy és ilyen körülmények között született meg Románia új alkotmánya, s ezeket a körülményeket még érdekesebbé teszi egy szám: 34.861.323. Ennyi lejbe került a román államnak az alkotmányjogi harcok körül a rend fentartása.

Románia alkotmánya készen volt, a király szentesítette, s ami ezután következett, az már csendes parlamenti munka, de befelé keményen és elszántan vívott harc volt. A törvényhozás többsége egymásután szavazta meg előbb a költségvetést, majd a külföldi törvények egész sorát, s nagyobb emóciót csak a közigazgatás reformjának tervezete keltett. Ez is azonban egyelőre az ellenzék nélkül, mert ez a tervezet mélyreható ellentéteket szült magában a kormányban. — Vaitoiuau akkori belügyminiszter reformtervezete a kormány igen sok tagjában, így Marzescuban és Constantinescuban elégedetlenséget keltett, s május elején már komoly kormányválságról lehetett beszélni. Vaitoiuau egyre-másra nyújtja be és vonja vissza lemondásait, s ekkor került előtérbe a kormány átalakításának eszméje, amely aztán egész őszig megadta a belpolitikai életnek különös jellegét.

Az ellenzék fel akarta használni a kormány kebelében felüli ellentéteket, kormánybuktatást akart rendezni, s már komoly szó esett arról is, hogy ki vegye át Bratianu örökét. Természetesen, legszebb kilátásai Averescu tábornoknak voltak, s ezt irigylte meg a parasztpárt, amely Madgearu után súlyos vádat hozott nyilvánosságra az Averescu párt egyik legsúlyosabb és legtekintélyesebb tagja, Argetoiuau ellen, azzal vádolva őt, hogy az általa pénzügyminisztersége idején kibocsátott kincstári bonokkal súlyosan megkárosította az államot.

Ellentétek a kormány kebelében, ellentétek az ellenzéki pártok között: a helyzet súlyos volt, s szinte enyhülést hozott a kamara üléseinek június nyolcadikán történt bekezdése. Megkezdődött a nyári szünet, a politikusok nyaralni mentek, s minden vonalon teljes szélcsend állott be, amely október tizenötödikéig, a parlament újbóli megnyitásáig tartott.

Az ellentétek a kormány kebelében nem szűntek meg, folytak tovább, míg végre is hosszú tanácskozások után október huszonkilencedikére megtörtént a kormány újja szervezése: néhány régi miniszter ment, néhány új miniszter jött. Egyébként maradt minden a régi, a rendszer nem változott. A parlamentben teljes csend uralkodik, egymásután szavazzák meg, jóformán egyetlen ellenzéki hang nélkül a törvények egész sorozatát, s mindössze a jugoszláv-román határrendezés kérdése az, amely életet visz a törvényhozás épületébe. Az ellenzék vajlija tovább a kormány és parlament törvénytelenességéről hirdetett álláspontját, s esztendő végén a politikai életől enyhülést és javulást nem jegyezhetünk fel, s még csak azzal sem vizsgáztathatjuk magunkat, hogy a jövő év meghozhatja ezt várva-várt enyhülést.

A belső társadalmi élet nyugodtságát az egész éven át szinte szakadatlanul folyó

diákmozgalom

zavarták meg, amelyek végül a főiskolákban a numerus clausus behozatalának kivi-

vása volt. A mozgalom, amelyet Jassyból Cuza professzor irányított, igen sokszor súlyos kilengéseket eredményezett, s úgy Bukarestben, főképp azonban Jassyban igen sokszor véres zavargásokban nyilvánult meg. A zavargások annyira elhajultak, hogy a kormány a rend fenntartása érdekében az egyetemek épületeit — az autonómia ellenére — karhatalommal szállta meg. Uccai harcok, kirakatbetörések, szakadatlan tüntetések adják meg jellegzetes bélyegét ennek a mozgalomnak, amely a kormány ellenkező álláspontján még eddig mindig hajótörést szenvedett, amellyel párhuzamosan azonban fejlődésnek indultak Romániában is.

a fasiszta eszmék,

amelyek már az év közepe táján egy titkos fasiszta szervezetet hoztak létre. A szervezet egyre terjedt, úgy, hogy a kormány kénytelen volt erőfeszítéseket tenni a terjedés ellen. A lapok riadót fujnak a fasiszta terjedése ellen, a hatóságok már szeptember közepén a házkutatások egész sorát ejtik meg, amelyek aztán a kompromittáló adatok hatalmas tömegét hozta felszínre. Kiderült, hogy a fasiszta szervezet, amelynek tagjai kivétel nélkül románok, október nyolcadikára nagyszabású puccsot készített elő miniszterek legyilkolásának tervével. Letartóztatásoknak egész sora következett, köztük Zelea Codreanu egyetemi tanár letartóztatása is, aki, mint Cuza legodaadóbb híve, szította úgy a diákmozgalmat, mint a fasiszta szervezkedést. A felleveztetett agitáció eredménye végül is két eléggé el nem ítéhető eseményben kulminált. Az egyik az, hogy a fasiszták egyik vezére súlyos kimeneteli merényletet követett el az Aderverul című lap igazgatója, Rosenthal ellen, a másik pedig abban a nagyszabású tüntetésben nyilvánult meg, amelyet a feligzgatott diákság rendezett decemberben Kolozsvárott a romániai újságírószövetségek kongresszusa alkalmából, s amellyel végeredményben a kongresszus megtartását agresszív viselkedésével lehetetlenné tette. S enyhülést a helyzetben — e részben sem jegyezhetünk fel.

Erdély magyarsága

a szenvedés és jogfosztás jegyében élte le az esztendőt. A liberális kormány és annak erdélyi exponensei, különösképpen pedig Pteancu közoktatásügyi vezérfelügyelő egyre-másra adták ki ukázaikat, amelyekben a magyar felekezeti iskolák egész tömegétől vonták meg a nyilvánossági jogot. Tiltakozó szó és a törvényen alapuló jog szakadatlan hangoztatása hiábavaló volt, pusztában hangzó szóként visszhang nélkül némultak el. Hatalmi szó elfojtotta a magyar oktatás hangját, s ebben nagy része volt Bianu szenátornak is, aki a szenátusban nem egyszer súlyos és alaptalan vádakkal illette a magyar oktatást, nem kímélve Erdély katolikus püspökének személyét sem.

A magyarság sziszifuszi küzdelmet vívott a rosszkaratu vádaskodások ellen iskolái védelmében, s ennek a küzdelemnek egyik legfelfelelőbb megnyilatkozása a magyar pártnak Marosvásárhelyt május 22-én megtartott rendkívüli közgyűlése volt, amelyen férfiasan foglalt állást a magyar iskolákkal szemben követett politika ellen.

A magyar iskolák ellen folytatott hadjárat betetőzéseként adta ki szeptember végén a közoktatásügyi miniszter végzetes iskolarendeleletét, amelyben a felekezeti kisebbségi oktatást elviselhetetlen béklyóba szorította. Erdély magyarsága, mint egy ember állt talpra az iskolarendelelet ellen, s ennek a talpraállásnak legmeghatóbb és legszebb megnyilatkozása volt az a memorandum, amelyet negyvenezzer magyar anya terjesztett a királyné elé. November huszonhatodikán az erdélyi református egyházkerület közgyűlése foglalt állást a felekezeti oktatás védelmében, s a magyarság képviselői november harmincadikán királyi kihallgatáson kérték az elviselhetetlen és kivihetetlen iskolarendelelet módosítását. Közben meg a háromszéki magyar iskoláknak egész sorát zárták be, s szüntették be az oktatást azokban. Enyhülés — nincs, mert bár a közoktatásügyi miniszter egyik legutóbbi rendeletében annyiban módosította az elemi oktatásra vonatkozó intézkedését, hogy az első és második osztályokban az állam nyelvének oktatását nem teszi kötelezővé, de enyhülés ez? Jövő k-

látásaink gyengék, Erdély magyarságának a megkezdett titáni küzdelmet folytatnia kell.

A Romániában uralkodó nehéz megélhetési viszonyok okozta helyzet kiemelkedő eseménye volt

a tisztviselő sztrájk,

amely április végén tört ki. Eredményre nem vezetett, a tisztviselők két vezére, Dinulescu és Schina fogságba kerültek, a sztrájk, amelynek résztvevőit a kormány állásukról lemondottaknak tekintette, néhány hét alatt ellanyhult, s végül is észrevétlenül megszűnt. A köz-tisztviselő pedig nyomorog tovább.

Két hazaárulási per

volt nevezetesen eseménye a román igazságszolgáltatásnak. Az egyik a híres „petrozsényi hazaárulás”, amelyben a Maderspach fivérek és Riebel ügyvéd voltak a fővádlottak. A Nagyszébenben napokon át tartó tárgyalás sem tudott bizonyítékokat produkálni a vádlottak ellen, s a bíróság kénytelen volt a per Romániában tartózkodó vádlottait felmenteni.

A második a híres Belmont per, amelynek tárgyalása a bukaresti katonai törvényszék előtt folyt le. A vád: a román királyi pár ellen tervezett merénylet. Turóczy István volt az egyik vádlott, akinek őszinte, nyílt és felfallos vállomása feltűnést keltett, bevallván, hogy 1922. október huszonkettedikén a löversenyterén akarta a királyi tribünt felrobbantani. Annál ellenszenvesebb volt a másik fővádlott, Belmont-Kmosko-Figuemont vállomása. A bíróság Turóczyt és Belmontot, valamint még két vádlottat tíz-tíz évi, a többieket pedig egy-két évi fegyházzal sújtotta. Héjjas Ivánt, Prónay Pált, Hir Györgyöt, Bónis pátert és többeket in contumaciam ítélte el a bíróság.

Az európai politika egyik legnevezetesebb eseménye volt

a lausannei békekötés.

Ujévkor már folytak a tanácskozások, hogy Európa államai a görög-török viszályban rendet teremtsenek, s mindenki remélte, hogy a konferencia már január-február hónapokban teljes eredménnyel fog járni. Görögország állandó kardcsörtetése, valamint az a körülmény, hogy Törökország hevesen állt ellen minden megaláztatási kísérletnek, február elején mégis minden tanácskozási lehetőséget meghusított, s a konferencia dolgavégzetlenül oszlott szét. Törökország teljes hatalmu képviselője, Izmed pasa faképnél hagyta a konferenciát, s ezzel Európát újabb háború veszélye fenyegette. Kísérteni kezdett az angol-török háború réme, amely csúcspontját akkor érte el, amikor az angorai török nemzetgyűlés sem fogadta el a lausannei béketervezetet. A diplomáciai tanácskozások azonban továbbfolytak, amelyek végül is azt eredményezték, hogy a békekonferencia Lausanneban május elején újból összeülhetett. A béketárgyalások megindultak, azonban párhuzamosan ezekkel a tárgyalásokkal, Törökország állandóan készen állt az újabb fegyveres harcra. A vita főként Mosszul körül folyt. Franciaország nyíltan a törökök ellen fordult, akik gerincesen kitartottak eredeti álláspontjuk mellett. A háború újból kitörőfélben volt, s az angol hadihajók már meg is indultak a Dardanellák felé, Görögország ultimátumot küldött a törököknek, akik már kiűrtik Drinápolyt. A háborús készülődések közepette meglepetésszerűleg Görögország elismeri jóvátételi kötelezettségét, amely új irányt ad a tárgyalásoknak. Még egynehány összecsapás a föld asztal mellett, s utána jön a teljes megegyezés: július huszonnegyedikén ünnepélyesen megtörténik a békeszerződés aláírása, amelyet tüstént nyomron követ a Konstantinápolyban tartózkodó szövetséges csapatok eltávolítása.

Görögországban

azonban a veszített háború után még mindig nem tudtak megnyugodni a kedélyek. Augusztus végén Olaszországgal tört ki a konfliktus az albán-görög határrendező bizottság tagjának meggyilkolása miatt. Olaszország erőfeszítései után ultimátumot küldött Görögországnak, megalázó feltételekkel, s a Balkánt ismét csak háború veszélye fenyegette. Anglia hajóadával készen állt a beavatkozásra, Olaszország megszállta Korfu-szigetét, s a

népszövetség ügyes munkálkodásának köszönhető, hogy elmúlt a háború veszélye. Görögország ötvenmillió lírát fizetett, szeptember tizenkilencedikén ünnepélyesen bocsánatot kért, s ezzel a közvetlenül fenyegető veszedelem elhárult.

Magában Görögországban pedig tovább folyt a mozgalom, amely végül is a köztársaság híveinek fellökésére vezetett. A decemberben megartott választások nyomán királyukat eltávolították az országból, a köztársaság kikiáltása küszöbön áll, de megnyugodni a kedélyek még ezután sem foghatnak. Görögország még sokáig a Balkán tűzfészke marad.

Jugoszlávia

belső politikai életét a Radics-párt szeparatisták és republikánus mozgalma tette nyugtalaná. Horvátország elszakadási törekvései erőlyes rendszabályok életbeléptetésére kényszerítik a kormányt, amely koronatanácsban határozta el, hogy a horvátok mozgalmának lelkét és élterőjét, Radicsot letartóztatja. Augusztusban Radics hamis utlevéllel kényszerül elhagyni az országot, s ezidőszent Londonból irányítja hűveit. Ujabb hírek arról szólnak, hogy a jugoszláv kormány megegyezést keres Radicsal, a tárgyalások azonban egyelőre eredménytelenek.

Bulgária

hatalmas változások ment át ebben az esztendőben. Sztambulinszky kommunista irányú rablópolitikáját megelégtelte az ország, s már június elején fenyegető leveleket kaptak a kormány tagjai. Sztambulinszky Bulgáriának épen új alkotmányt készült adni, amikor június nyolcadikán váratlanul kitört az elnyomott polgárság forradalma. A kormányt majdnem valamennyi tagját elfogták, magát Sztambulinszkyt menekülés közben lölték agyon. A forradalommal szemben a parasztdiktátor hívei nem maradtak tétlen, ellenforradalmat szerveztek, az új kormány azonban, amely teljesen urává lett a helyzetnek, hamarosan leverte a mozgalmat. Hírek keltek arról, hogy Jugoszlávia és Románia, amelyek körül különösen az első a Sztambulinszkyvel kötött nemi szerződés végrehajtását látta veszélyben, Bulgária ellen készítik elő hadseregeiket. A jugoszláv határon már csapatösszevonások történnek, a forradalmi bulgár kormány ünnepélyes nyilatkozatai azonban elhárítják a Balkán legújabb háború veszedelemét. Délbulgáriában még egyszer felángol az ellenforradalom tüze, de a kormány erőlyes kézzel leveri, s ma Bulgária — ugyilátszik — a legjobb úton halad a békés, nyugodt, polgári konszolidáció felé.

Mindezek az események állandóan ébren tartották legközvetlenebbül érdekelt

kisántant

figyelmét. Egész éven át kísértették a kisántant megnagyobbítására vonatkozó kísérletek, s sok szó esett Görögországnak, Lengyelországnak, sőt Bulgáriának a kisántantba való bevonásáról is. Románia és Lengyelország között szoros barátság és érdekközösség fejlődik a két ország határait fenyegető orosz veszedelem miatt, s az a látogatás, amelyet a román királyi pár júliusban Varsóban tett, ezt a barátságot megpecsételte. A látogatást közvetlenül nyomon követte a kisántant képviselőinek június harmadikán Sznajában megnyílt konferenciája, amelynek egyik pontja Lengyelországnak a kisántantba való felvétele volt. Romániának ezirányban kifejtett akciója azonban eredménytelen maradt, de nem szűnt meg s a kérdés a kisántantnak jövő év januárjában Belgrádban tartandó konferenciáján újból napirendre kerül.

Jelentős változások ment át ebben az esztendőben a kisántanthoz való viszonyában

Magyarország,

mert erre az esztendőre esik a a régen várt enyhülés, amely hivatva volt arra, hogy Magyarország és szomszédai között a megértés útját egyenesse. A szélsőséges irányzatok, amelyek még az elmúlt évben is többé-kevésbé irányították a magyar politikai életet, a Bethlen-kormány erőlyes magatartása nyomán elnémultak, s Magyarország megkezdte akcióját egy külföldi kölcsön megszerzése iránt. A kölcsön kérdése dominálta az egész magyar politikai életet s a megegyezés, amelyet Magyarország és Csehszlovákia között sikerült létrehozni, kedvező irányba terelte a magyar kölcsön ügyét. Bethlen-miniszterelnök magatartása felkeltette a környező országok bizalmát s ma Magyarország a legjobb úton van, hogy összes szomszédai-val megegyezést teremtsen. Bukarestben most folynak a román-magyar gazdasági tanácskozások s — ahogy a jelek mutatják — eredményre van kilátás. December végén gyönyörű sikerrel záródtak le a kölcsön-tárgyalások s a magyar kormány már a legközelebbi hónapokban megkezdheti az ország szanálását.

Csehszlovákia

belső politikájának küzdelmeit Hlinka páter szlovákjainak az autonómiáért folytatott harca teszi kirívóvá. Hlinkák elégedetlensége és elszakadási törekvései mellett, amely nem kis gondot okoz a csehszlovák kormányának, szinte döntőleg esik latba a csehszlovák németek szeparációs törekvése és mint kisebbségnek, herosztrateszi küzdelme. A sziovenszkói magyarság pedig türelemmel viseli az elnyomást, amely neki, mint kisebbségnek osztályrésze lett.

Ausztria

a boldog országok közé küzdötte fel magát ennek az esztendőnek folyamán. A kölcsön, amelyet a nagyantant nyújtott neki, lehetővé tette, hogy pénzügyeit rendbehozza és a boldog bécsiék ma stabil valutával várják azt az időt, amikor nem kell ezrekben számolniok.

A jóvátétel kérdése

a sok megoldatlan európai kérdéseknek legmegoldhatatlanabbja. Németország a veszített háború után titáni küzdelmet folytatott, hogy egyensúlyát fenntartsa, küzdelme azonban hiabavalónak bizonyult.

Az ő-esztendő azzal a reménnyel zárult, hogy az új év napján Párisban összeülő jóvátételi konferencia meg fogja találni a megfelelő módot arra, hogy azokat az elmentéket, amelyek Franciaország és Németország között a háború jóvátétel kérdésében fennállnak, elsimithassák. Reménykedtek abban, hogy Németország fizetési kötelezettségének feltétlen megállapítása mellett találni fognak módot arra, hogy Németországot fizetésre ösztönözzék, anélkül azonban, hogy az egyúttal gazdasági romlását is előidézné.

A reménykedők csalódtak. A jóvátételi konferencia alig egy heti tárgyalás után eredménytelenül végződött s most már kétség-telenül megállapítható volt, hogy Franciaország és szövetségesei között szinte áthidalhatatlan ellentétek kezdenek mutatkozni. Franciaország Anglia közvetítő indítványait nem fogadta el, a konferenciát be kellett zárni s Franciaország megkezdte előkészületeit a szankciók végrehajtására, a Ruhr-medence teljes megszállására.

Amire senki sem mert gondolni, mert félt annak rettenetes világpolitikai következményeitől: a francia csapatok megindultak a Ruhrvidék belseje felé. Megkezdődött Franciaország külön akciója s most minden szem Anglián csüggött, mert tőle várták a hatalmi szót, amelylyel a Ruhr-vidéken előnyomuló francia hadsereget hivatva lett volna megállásra parancsolni. A hatalmi szó nem hangzott el és január tizedikének örökké emlékeztető napján délután három órakor a francia katonaság bevonult Essenbe. Ettől a perctől kezdve a megszállás egyes fázisai szakadatlan sorban következtek egymásután, városok, falvak, ipari telepek mind francia kézre kerültek s a Ruhr-medence bányáinak ötven százalékában január hónapban már a francia volt az ur.

Mérhetetlen gyász és fájdalom szakadt a végig megalázott Németországra. A megszállás napról-napra mind nagyobb és nagyobb területet hajtott a francia csapatok uralma alá és különösen a megszállás első heteiben a legkülönbözőbb atrocitásoknak egész sora tette nyugtalaná a Ruhr-medence lakóinak életét.

S Franciaország, hogy célja, Németországnak gazdasági és politikai megnyomorítása és szétszaggatása felé a második elhatározó lépést is megtegye, már február elején az amúgy is reményvesztett német közvéleménybe bedobta a Rajnai-köztársaság eszméjének csirját, megbontani akarva ezzel azt a német egységet, amely — különösen 1871 óta — erőssé tette a német birodalmat. S a rajnai szeparációs eszmének akadtak hívei, kétségbeesett iparlovagok, desperádók, akik készek lettek volna martaléku dobni francia célok szolgálatában a legendás német egységet.

Németország azonban mérhetetlen fájdalomban is nemzeti kötelességeire gondolt. A franciák által megszállott területeken kimondották a legteljesebb és törhetetlen ellenállást és a csendes harc, amelyet Németország hű polgárai mindvégig szilárdan álltak s amelynek fő fegyvere a passzív rezisztencia volt, megindult. Minden üzemben megállt a munka, a bányákban elnémult a csákányok zaja, német munkás nem vett szerszámot kezébe, nehogy azzal a megszállók érdekét csak egy kalapácsütéssel is előbbre vigye.

A francia megszálló csapatok parancsnoksága látva a német ellenállás komolyságát és látva annak erejét is, igyekezett azt a legszigorúbb intézkedésekkel letörni. S ez intézkedéseknek sorát a szigorú oszromállapot kihirdetése nyitotta meg.

Egész Európában mind hangosabb lett a követelés, hogy Anglia, amely tétlenül nézte a Ruhr-vidék eseményeit, végre hallassa szavát és az európai béke megmentése érdekében térítse vissza Franciaországot a megkezdett útról. Anglia azonban tetszelgett magának a szifinks szerepében. Kormányelnöke, Bonar Law, nem akart, vagy nem mert nyíltan szembezállani Franciaországgal, nehogy csorbát ejtsen a szövetségi hűség téves teóriáján s inkább önmaga-áldozatokba kergette Nagybritanniát, de a francia imperializmus és bosszúvágy ellenébe még egy kövecskét sem hengerített.

Anglia a békítő szerepét Amerikának akarta átadni, ez azonban a Monroe elv következetes keresztülvételében állhatatosan kitartott Harding elnöknek ama felfogása mellett, amelyet népszertén így is ki lehet fejteni: amit Európa magának összekotyvasztott, azt egye is meg. Amerika távolmaradt Európa szenvedéseitől.

A megszállott területek egyik városában, Buerben, két francia tisztet ismeretlen egyének meggyilkoltak. Vizsgálat nélkül, nyomozás nélkül életét veszít néhány német polgárnak, megboszulandó a két tiszt halálát.

S a Ruhr területen a lelkek nyugtalansága forrongásokban, lázongásokban, s a csöcselék felülkerekedésében tör ki. Essennek rettenetes husvétja van, amely vérfürdőbe fullad. A franciák kezüket rá akarják tenni Kruppék műveire, a munkásság fellázad, s a francia katonaság vérbefojtja a lázadást. Április végén Mühlheimben lángol fel a kommunista lázadás, s rohamosan terjed az egész Ruhrterületen. Mindent, mindennél vérbefojtanak.

A Ruhrvidék német polgárságának legjavát börtönökbe hurcolják, francia bíróságok ítélik nekik felettük, évekre szóló büntetéseket mondva ki rájuk és megfizethetetlen pénzbírságokkal terhelve meg őket.

Azután megint Gelsenkirchenben lobban lángra a kommunizmus. Vértapok ki-sérlik nyomát.

És a német anyaország közben senyved, pusztul. Az inség és a nyomor egyre terjed és egész néprétegeket tesz elkeseredetté. A német kormány keresi a kivezető utat az elviselhetetlenül borzalmas helyzetből, egymásután teszi meg javaslatait a diadalmanorban kéjelgő Franciaországnak, és minden javaslatra csak egy a válasz: nem. A kategorikus nem. Minél többet ajánl Németország, annál többet követel a francia kormány és Poincaré miniszterelnök immár közmondássá vált vasárnapi szoborleplező beszédeinek mindegyike egy-egy kategórius elutasítása a német jóvátételi javaslatoknak. A mindig visszatérő felelet: Franciaország addig nem tárgyal, míg a Ruhrvidék passzív ellenállását a német kormány le nem szereli.

Közben Franciaország és leghívebb szövetségese, Belgium között mélyreható ellentétek merülnek fel, Angliában is mind hangosabbá válik a Ruhr megszállás megszüntetésének és a jóvátétel végleges rendezésének követelése, de Franciaország biztosnak érzi magát a maga dolgában és megy egyenesen megkezdett útján előre.

A szeptember napon eseményei igazolni látszanak Poincaré politikáját. Németországban a fejtelenség lett urrá, a márka értéke mélyen a szovjet rubel értéke alá zuhan s Bajorország felől megkezdődik a szeparációs mozgalom. A bajor szocialisták teljesen Hitler és Ludendorff befolyása alá kerülnek, a szeparációs jelszavak mind hangosabbá válnak s a féktelen agitáció akkor érte el tetőpontját, amikor a német kormány a helyzet kényszerítő sulya alatt bejelentette a passzív rezisztencia megszüntetését. Ludendorff Berlin ellen akar vonulni, hadsereget szervez, s készülődései csak a bajor nemzeti diktatura bukása után szakadnak félbe. Stressemann miniszterelnök lemond, s a kedélyek megnyugodni nem képesek. Hitler és Ludendorff szigorú őrizet alatt vannak e pillanatokban, s Németországban még mindig teljes a fejtelenség.

A döntést a német helyzetben megint csak Angliától várják. Attól az Angliától, amely a most decemberben lefolyt választásoknál megmutatta, hogy az angol konzervatívok uralmával jóllakott, s bizalmát a liberálisokkal egyesült munkáspárt felé fordította. Baldwin miniszterelnök napjai megvannak számlálva, s az egész világ feszült figyelemmel tekint a népszerű angol munkásvezér, Macdonald felé, aki mint Anglia eljövendő miniszterelnöke, hivatva lesz Nyugat-Európa kaoszában rendet teremteni.

Spanyolország

is mélyreható politikai változásnak volt a színheje a lefolyt esztendőben. A nemzeti eszme itt is felülkerekedett, a kormányt elűzték, s Primo de Rivera vezetése alatt tábornoki diktatura vette kezébe a hatalmat.

Oroszország

megkezdte békés munkáját a forradalmi harcok végleges lezajlása után. Névleg még a kommunista államforma az uralkodó, de Leninék már rég belátták, hogy bolsevista ideáljaik kivitethetetlenek, s ma már lassan-lassan áttérnek a kapitalista termelési módra, kommunista mázzal bevonva. Jelentőségében napról-napra nyer Oroszország s a nagy nyugati államok figyelme állandóan feleje fordul, mert teljes konszolidációja után, hatalmas segítőtságot vélnek találni benne. A teljesség kedvéért kell megemlíteni itt, hogy Románia a gazdasági megegyezés után, amelyet ez évben sikerült tető alá hozni az orosz birodalommal, talán a közeljövőben politikai megértést is teremt hatalmas szomszédjával, s már a jövő év januárjában megkezdik a két ország kiküldöttéi Salzburgban a politikai tanácskozásokat.

Az elmúlt év jelentős politikai eseményei mellett

az elemi csapások

egész sora látogatta meg az emberiség.

Februárban a megáradó Duna Óbudát és Újpestet árasztotta el vízzel s a magyar főváros heteken át víz és világítás nélkül maradt az áradás miatt.

A hatalmas tavaszi esőzések Románia déli részén okoztak áradásokat s különösen Olténiában nagy területek kerültek víz alá s nem egy község pusztult el az árvízben.

Június tizenhatodikáról tizenhetedikére virradó éjszakán az Etna öntötte el lábával a tövében épült falvakat. A kilencven méternél magasabb látatómező mindent elpusztított, ami útjába került s a virágzó Linguaglossa városkát csak isteni csoda mentette meg a végszűztől.

Szeptember másodikán Japán két legnagyobb városát, Tokiot és Jokahamát emberek ezreivel egyetemben hatalmas földrengés pusztítja el. Az anyagi kár megbecsülhetetlen, de a japán türelem, kitartás és fanatizmus hamar ki fogja heverni a példátlan csapást.

És most beszéljünk a mi speciális romániai elemi csapásainkról, a szüntelen sorban megismétlődő

vasúti katasztrófákról.

Az első nagyobb szabású vasúti szerencsétlenség február huszonharmadikán Alsótmósnál történt, amikor egy tehervonat ütközött össze egy mozdonyal.

Júniusban a Félixfürdőnél történt katasztrófa alkalmával kilenc halottat számoltak össze, míg július másodikán megtörtént a vasúti szerencsétlenségek között is páratlan vintileancai katasztrófa, amelynek közel száz halottja van. Augusztus huszadikán az aranyosgyéresi állomáson történt tengelytörés, kilenc halottal. S mindezek mellett se szeri, se száma az apróbb vasúti katasztrófáknak, amelyeknél még az sem vigasztalhat, hogy Bulgáriában Delna és Dubnik között is volt egy összeütközés, amelynél kétszázöt ember vesztette el életét. A prahovai hid ellenben ebben az évben egyetlen-egyszer sem szakadt le.

Röviden egybefoglalva, ez az év története.

Vonjunk le tanulságot belőle?

Nem lehet, de nem is szabad.

A háború utáni idők nyugtalansága, amellyel párhuzamosan halad még ma is nehezezen, hosszú évszázadok munkáját kiküzdött civilizációnk és kultúránk lassu kimulása, nem engedi meg, hogy végkövetkeztetést vonjunk le egy év eseményeiből. Befejezett tények nincsenek s az emberek csínálta határkő, amely egyik évnek a másikba való fordulását jelzi, semmi befolyással a világ folyására nincsen. Mi, emberek, talán rut megszokásból meg-meg állunk egy-egy ilyen magunk csínálta határkőnél, visszapiantunk az elmúlt háromszázhatvanöt napra, de az idő rohan velünk tovább, az eseményeket megállítani nem tudjuk s így minek tanulságot levonni belőlük? Könynyelműség volna, mert a mindennap változó helyzetek újabb és újabb adottságaiban régi tanulságaink keveset érnek. Emberek emberhez való szíves közeledéséről ma ne beszéljünk, a bizalommal, jóhiszeműen közeledő elgáncsolják azok, akik ahelyett, hogy a jövőbe tekintene, a multon méltóznak, vagy elkecseregetten keresnek, hogy miért és hogyan álljanak boszút az elmúlt időknek talán már elfeledett bűneiért. Pedig szebb, nemesebb, felemelőbb és emberibb dolog felszegtelt tekintettel a jövő felé tekinteni és keresni az embertársunk szeretettel kinyújtott kezét, hogy együtt munkálkodva újból megteremtjük azt, amit az emberiség egy öntudatlan pillanatában, akkor, ezerkilencszáztizennyégy augusztusában elvesztett: a szeretetet, a megértést.

KÖZGAZDASÁG

A nagyvilág gazdasági életének képe a világháború befejezését követő ötödik év alatt sem tisztult meg annyira, hogy tendenciát világosan meg merjünk állapítani s éppen olyan kevésbé lehet igennel választolni arra a kérdésre, hogy javult-e hát ez alatt az év alatt a világgazdasági helyzet, mint arra, hogy vajon romlott-e.

A nemzetközi valuták romlása

Ha a valuták romlását a gazdasági élet bajainak növekedésével magyarázzuk, — aminthogy nem kell feltétlenül csak arra vezetnünk vissza a pénzgységek értékének csökkenését, — akkor az általános európai helyzet feltétlenül rosszabb, mint egy évvel ezelőtt.

Abból a táblázatból, amelyet a világ erős és gyenge valutáinak évközi alakulására nézve közlünk a következő oldalon, világosan kitűnik, hogy az európai nagyobb szereplő valuták között voltak olyanok, amelyek a többiekhez mérten aránylag kevésbé gyengültek és voltak olyanok, amelyeknek a romlása olyan mértékű volt, hogy az év elején még a legiskolázottabb agy sem tudta volna azt a mértéket elképzelni, — de olyan egyáltalában nem volt, amely ne gyengült volna.

A zürichi tőzsde jegyzései ebben a tekintetben igen megbízhatóak és Zürichben csak egyetlen olyan valuta javult, amelyben egész Európában szüntelenül nagy üzletek folynak és ez a dollár. A dollár ára Zürichben 1923 január 2-án 5.28 svájci frank volt s ma 5.74, az emelkedés 48 centimes. Mivel pedig a dollár odahaza nem javult, csak arról lehet szó, hogy a svájci frank esett az év folyamán. Vagyis ezt a fejlődést úgy is jellemezhetjük, hogy a mai 100 svájci centimesnek az év elején csak 91 és fél centimes felelt meg s az év eleji 100 centimes ma 109 centimesnek az értékével érte fel.

Európában pedig azokat a valutákat nevezzük szilárdoknak, amelyek a svájci frankhoz való viszonyukban mindig ugyanazon a ponton maradnak. De most már világos, hogy ez a látszólagos szilárdság is csak a hanyatlásnak egy bizonyos mértékét jelenti, — azt a mértéket, amelyben a svájci frank esett az év folyamán. — Szilárd pedig a cseh korona, az osztrák korona, az angol font, ha a kezdő és a végső pontját nézzük és szilárd a lej is, ugyanígy nézve. — A francia frank és az olasz lira már lényegesen gyengült, a lengyel marka zuhanása folytatódott, a magyar korona és a német marka pedig a világ gazdasági történelmében eddig ismeretlen balsorsnak a csapásai alatt hihetetlen mértékű mélységbe zuhantak.

Az angol font.

Az angol font körülbelül ugyanazon a ponton fejezi be az évet, ahol elkezdte, vagyis vesztesége nagyjából egyezik a svájci frankéval, s mintegy 10%-ot tehet. De évközben úgy tetszett, hogy nem kell a svájci frank és a kontinens sorsában osztoznia; Zürichben az első félében át majdnem ugyanolyan mértékben emelkedett, mint a dollár és a font is augusztus második felében érte el legmagasabb pontját, 26.30 svájci frankot egy angol fontért, — éppen amikor a dollár is nyári maximumával 5.72 svájci franknak felelt meg. — Az angol font emelkedése a 25.20 svájci francos évi eleji kezdethez mérten 1.10 svájci frank volt, tehát aránylag csak a fele a dollár nyereségének.

Ettől kezdve azonban az angol font is fokozatosan hozzágyengült a svájci frankhoz, előnyét fokozatosan elvesztve. A nagyjelentőségű választások után még egy kis időre lendületbe kapott, de utána annál rohamosabban süllyedt és ma igazán nem tudni, hol fog ez értéksökkenés megállni.

Az angol gazdasági életet ebben az évben legelsősorban a védővámok kérdése, az Angol Bank inflációs politikája és a választások dominálták. Mindahárom annak a jele, hogy a hosszú időközön át olyan következetes angol gazdasági politika maga is mind jobban belekerül az egész Európát elöntő belső nyugtalanság és megállapodatlanság örvényeibe. — A világ szabadkereskedelmének klasszikus órá maga is a védővámok rendszere felé halad, Lloyd George bukása az

angol népnek a békeszerződésekkel szemben érzett belső elégedetlenségét juttatja kifejezésre és Lloyd George-nak, az ellenzéki politikusnak s kora egyik legjobb népszónokának ilyen módon bekövetkezett feltámadása csak segített ezt a belső elégedetlenséget még jobban kifejezésre juttatni és ezzel erősíteni is.

Ennek a nyugtalanságnak pedig tisztán gazdasági okai vannak. Az angol szellem sokkal önzőbb és anyagiásabb, semhogy valami germán rokonszeny feltámadására vezethessük vissza az angol felfogásnak ezt a változását. Ellenben minél hosszabb idő telt el a háború befejezése óta, annál jobban érzi az angol nép, hogy a német munka hiányzik a világ termeléséből s ugyanúgy hiányzik a német vásárló erő. — Mig a német nép vissza nem nyeri termelési szabadságát, addig a világ képe nem lendülhet vissza oda, ahol a háború előtt volt és ahol annak főjellemvonása a szakadatlan előretörésben nyilvánult meg. Az angol népnek is reá kellett jönnie, hogy a háború előtt ugyan nem voltak ideálisak az állapotok, de mindennap javultak és a fejlődés iránya egészséges, közérdekű volt. A Közép-Európa munkájától megfosztott európai gazdaság pedig egy kis részét sem tudja elvégezni a reá váro feladatoknak és a világ haladásának meg kell állania.

Az angol termelés és jövedelemelosztás nehézségei miatt az Angol Banknak az inflációs politika gondolatával kell foglalkoznia és ez már magában is elég ahhoz, hogy az angol font árfolyamának csökkenéséhez a külső okot szolgáltatssa. Pedig az angol pénznek még akkor is meg van a 34%-os aranyfednzete, ha a kincstárjegyeket is beszámítjuk, amelyeknek összege a bankjegyekéivel körülbelül egyforma. Nem az tehát az oka az árfolyamcsökkenésnek, a nemzetközi pénzügyi bizalmatlanságának az angol fonttal szemben, mintha az aranyfedezet elvét az Angol Bank is félrcdobná, hanem az, hogy a nemzetközi pénzügyi sem bizhat jobban az angol fontban, mint maga az angol nép, amely pedig az év folyamán szemmel láthatóan elvesztette magába vetett ősi bizalmát és biztonságát.

Mindennek legerősebb bizonyossága pedig az évvégi angol választások eredménye, a munkáspárt előretörése.

Lloyd George ellenzéki szerepe nélkül ez sohasem következett volna be, de hogy eljött, annak az egész jövőre kiszámíthatatlan következményei lesznek. A munkáspártok győzelme a világot mindenütt azt jelenti, hogy a társadalmak figyelme legelsősorban a jövedelemelosztás problémái felé fordul és elterelődik a termelésétől. Ezért eszikken ilyenkor a nemzeti termelés és vele a nemzeti jólét is. Csak hosszú kísérletezések után alakulhat aztán ki egy olyan új irány, amelyre ismét az általános nyomorúság tanítja meg az embereket és amely ismét a termelés szempontjaiból alakuló gazdaságpolitikához magával.

A munkáspártok uralma kifelé is nagyobb áldozatkészséget szokott jelenteni, mert a munkáságnak nincs mit féltenie és így korlátlanul ad kifejezést érzelmeinek. Ezért nagyon jól elgondolható, hogy a munkáspárt előretörése a békeszerződések revíziójának gondolatát nagyon fogja erősíteni és a következmények kiszámíthatatlanok.

Egyelőre pedig való, hogy a régi angol „splendid isolation”, Angliának saját érdekei biztos várába való visszahúzódása szüntelenben van és az angol közgazdasági élet szervezetét a kontinens gazdasági betegségei gyötrik: munkanélküliség, lakáshiány, a termelés csökkenése, drágaság és általános belső forrongás, — mindezek eredményeként pedig az angol font értékének csökkenése.

A szilárd valutájú államok között az első

a cseh korona,

amely ezen az éven érte el valóságos megszilárdulását, vagyis azt a színvonalat amelyen gyengülése az általános európai gyengülésnél nem erősebb, sőt valamivel mersekeltebb.

A cseh korona 16 centimeon felül „stabilizálódott” és Cseh-Szlovákia az az állam, amelynek gazdasági élete a szenvedő európai államok között egész éven át a legnyugodtabb volt; a napokban számoltunk be arról,

hogy az év végére tizenhat állammal volt meg a kereskedelmi szerződése; külkereskedelmi mérlege aktív, ami azonban elsősorban annak a jele, hogy saját erőire van utalva és hitelt nem tud igénybevenni, mert régen éppen az erős iparos és kereskedelmi jellegű államok mutattak fel passzív kereskedelmi mérlegeket; — iparának foglalkoztatása emelkedik, csődjeinek száma csökken, de gazdasági politikája termékeinek elhelyezéseért való harcban merül ki, legjobb fogyasztóipacai még ma is zárva vannak előtte és a „cseh embrió”, ahogy fantasztikus térkép-körvonalai miatt saját belső elégedettségére, a tő nép nevezte ei, minden tekintetben embrionális helyzetben várja jobbra fordulását, amelynek jobban szeretne biztos pozícióban, szákmányain ülő közömbös szemlélője, mint résztvevője lenni.

Az osztrák korona

sorsa az év folyamán a legvisszalébb volt és egyelőre egyetlen jele annak, hogy ma is vannak még jobb sorsfordulásra lehetőségek. Az év elején már be voltak fejezve Seypelnek az ország gazdasági helyzetének javulására irányuló tárgyalásai, de azért hónapokba telt, amíg a kölcsön folyósítására került a sor; attól kezdve Ausztria gazdasági sorsa szilárd, pénze egy kevéssel még javult is a zürichi tőzsdén, de nem annyival, hogy az a svájci frank gyengülését ellensúlyozta volna, holott az osztrák pénz ma bankszerű arányban van arannyal és aranyértékű devizával fedezve.

A helyzet javulása már érezhető is. Az osztrák pénzügyi a jó pénzzel kezében megszilárdult s elsősorban a cseh pénzügyi keresett összeköttetést, majd régi működési területén, az utódállamok között igyekezett pozícióját erősíteni. Az osztrák tőke ma ismét nagyhatalom, amelynek tervei és kilátásai vannak.

Az osztrák ipar azonban nincs jó helyzetben, mert termelési feltételei a legrosszabbak. A nyersanyag-termelő helyektől épenugy el van zárva, mint fogyasztó piacától s versenyképessége a német iparral szemben nagyon is kétséges. A szanalási programnak megvolt a maga belső ellenzéke is, még pedig a szélső jobb oldalon épenugy, mint a baloldalon és mindez az osztrák jövőt is kétségbe teszi.

A drágaságot nem sikerült megállítani, a munkabérek a svájci munkabérekkel állanak egy színvonalon, a termelés csökkent arányú és a szanalási programnak az államháztartásra vonatkozó részét nem lehetett még eddig az előírt tempóban végrehajtani. — S mégis Ausztria az az állam, amelynek sorsa ez évben a többiekhez képest így is valósággal irigylésemelítő ar alakult.

A „szilárd” valutájú államok közül természetesen ki hagyjuk itt saját országunkat, mert ezzel részletesebben kell foglalkoznunk.

Franciaország

pénze tükrében nézve ez év folyamán rendkívül sokat veszített. Ugy látszik, hogy a franciák megnyerték a háborút, de a békét már nem tudják megnyerni. A franciák nem tudnak lojális ellenfél módjára talajt teremteni az emberiség közös munkája számára és ennek elsősorban önmaguk adják meg az árát.

Száz francia frank az év elején 39.20 svájci frankot ért és ma 28.50 körül értékelik Zürichben; a különbség 11.50 svájci frank, 28%-a az év eleji árának, de a svájci frank tíz százalékos veszteségét is számítva, a mostani zürichi 28.50 svájci frankos jegyzés csak 26 svájci franknak felel meg az év elején jegyzett frankértékben s a francia frank valóságos vesztesége így 34%-ot meghalad.

A látszólagos okot az év történetében nem nehéz megtalálni, mert mindörökké emlékeztetés marad az: a Ruhr megszállás, ez, mely csaknem az egész évnek gazdasági és politikai történetét kitöltötte. Németországban és Franciaországban egyformán

Az évet a jóváteendő kérdéshez folytatott egyezkedési tárgyalások vezették be; ezek az egész világnak egyhangú ellenzésére a francia maktasság győzelmével és a Ruhr terület megszállásával végződtek; ennek a

lépésnek gazdasági következményei pedig végzetesek voltak és a franciákra nézve a frank árfolyamában eléggé visszatükröződő nem várt eredménnyel végződtek.

A megszállás gazdasági hatásaiból csak egyet ragadjunk ki: a megszállott terület 170.000 német vasutasának helyét és munkáját 12.500 francia és 2500 belga vasutassal igyekezett pótolni a francia *regie* és április 19-én nem tudtak több forgalmat elérni, mint naponta hatvan megrakott kocsit és ezer utast s a napi teljesítmény az egész vonalhálózaton mindössze 18.000 kocskilométer volt, holott a teljes forgalom napi 25–30.000 megrakott kocsi, félmilliót meghaladó utas és legalább 250.000 kocskilométer teljesítmény volt rendes időben naponta.

A megszállás hatása nemcsak a német termelésre volt ilyen, hanem a franciára is és amellet szembeállította a francia politikát az angolal, előidézte az Egyesült Államok teljes visszahúzódását Európa ügyeitől és megteremtette a német gazdasági életnek majdnem teljes anarchiáját.

A francia kormány pedig kénytelen volt egyre újabb bankjénymegkeztetéseket kibocsátani, mert a belső gazdasági zavarokat más-ként nem tudta pénzzel áthidalni s a francia gazdasági élet is megismerte az éhség tüneteket, tisztviselő sztrájkot és a romlásnak induló gazdasági szervezet valamennyi más gazdasági nyomorúságát.

Németország

gazdasági helyzetével nem kell itt részletesen foglalkoznunk, mert egész éven át minden újabb fázisát megtárgyaltuk a német sorsnak. A marka betegségét eléggé kifejezni az az egyetlen adat, hogy január 2-án egy svájci frank 1390 márkát ért, december végén pedig 1.4 billió márkát, amihez jó megjegyezni, hogy egy billió annyimind ezer millió, vagy milliószer millió; s a német marka októberben már a szovjet-rubel értéke alá süllyedt.

A német sorsnak számtalan tanúsága van, amit jó lenne a világ minden nemzetének levonni. A gazdasági szempontból legfeltűnőbb az, hogy a szörnyű markazuhanás alatt a német drágaság elérte, sőt meghaladta a világi árat és ezzel a német gazdasági szervezet teljesen kikapcsolódott a világ közös munkájából: a németek tökéletes elszegényedése miatt nem tudtak többé vásárolni nyersanyagot, munkabérek emelkedése és termelési feltételeik súlyosbodása miatt pedig nem tudtak többé megfelelő áron eladni német árut. Az év vége felé — a francia gazdasági szervezet gyengülése arányában, — némi megállás következett a német zuhanásban.

A magyar korona

sorsa is eléggé ismert ahhoz, hogyha már részletes elemzést nem adhatjuk, röviden jellemezhesük. — Magyarországnak ez év folyamán saját maga volt a legerősebb ellenzéke. — A magyar korona augusztusban érte el a szilárdságnak egy olyan szerény fokát, amelyre az év elején még senki sem mert volna gondolni. Ettől kezdve Bethlen lassanként urává lett a helyzetnek bent és kint és a magyar kölesőnre irányuló tárgyalásai kedvezően haladtak tovább. Azonban ez a zürichi szilárdság csak látszólagos és alapjában véve csak technikai játék, amit a belföldi és külföldi korona osztrák találmánya hidalat át; valóságban a magyar korona a 0.003 körüli árfolyamból még mintegy 40%-ot veszített és tényleg legfeljebb 1.7 svájci frankot ér 10.000 szegény magyar korona.

S hogy végül e rövid áttekintés után hazaérkezzünk,

Románia

pénze, a lej ez év folyamán valósággal bravúros pályát futott meg s mindenetre olyat, amely egyedül más pénznemek sem sikerült; mert az év végére körülbelül ott van, vagy csak kevéssel alacsonyabban, mint az év elején, azaz vesztesége körülbelül 15%-nyi; de az év elején súlyos veszteségeket szenvedett és kétszer is visszacsúszott végül mégis fel tudott kaparogni majdnem az év eleji színvonalára.

A lej Zürichben kétszer zuhan le az év folyamán és kétszer kapaszkodott ismét vissza fáradságosan majdnem arra a színvonalra, amelyet az év elején mutatott. — A januári esése rohamos volt s alig egy hónap alatt játszódott le; január 2-án még 3.10 svájci frankot adtak száz lejért, mégpedig természetesen az akkori, a mainál tíz százalékkal értékeesebb svájci frankértéket kell itt figyelembe vennünk; s január végén már csak 2.10 frank a zürichi árfolyam. Ettől kezdve fokozatos emelkedés következik egészen július közepéig, amikor 5.73 svájci frankos dollár mellett ugyan, de mégis újra elérte a lej a 3 svájci frankos színvonalat. A lej árfolyama ezután újra hanyatlik, szeptemberben aránylag elég egyenletes az árfolyama 2.60 körüli színvonalon és október 20-án már ismét 2 svájci frankra értékel Zürich 100 lejt, — igaz, éppen csak egy napig. A dollár árfolyama október közepén 5.56, ami a svájci franknak időközben volt értékjavulására mutat; olyan javulás volt ez egyébként, amit a svájci frank az év végére el veszített.

Ha tehát a svájci franknak a dollárhoz mért gyengülését beszámítjuk, a lejnek mai 2.95 svájci frankos értékelése úgy aránylik a lejnek az év elején mutatott 3.10 frankos színvonalához, mintha akkor a mai alapon számítva a lej 3.42 frankkal jegyezték volna, — a veszteség tehát tisztán 47 pont, — azaz a januári értékelésnek kerekén 15%-a.

S azért végeredményben aránylag mégis kedvezőnek kell mondanunk a lej alakulását, mert az októberi 2 lejes árfolyam ugyanígy számítva 127 pont veszteséget, majdnem 40%-ot jelentett s ebből az év végére megtérült éppen 80 pont. Megtérült, de ennek a belföldi gazdaság már nem látta hasznát.

Az drszínvonal

ugyanis nagyon könnyen változik rosszabbra, de nagyon nehezen javul ismét meg. Az árakat nagyon könnyű emelni, de nagyon nehéz leszállítani. — A romániai áruipar pedig januárban és februárban leszállította a lej árfolyamát s erre éppen elég oka volt, mert a valutának 33 %-os áresése már az egész piacot méltán befolyásolhatta; de az árak nem estek vissza a lej javulásával arányosan, ellenben júniusban ismét nagymértékben emelkedtek, átlagosan 16 százalékkal haladva meg a május végi árakat. — Az év harmadik harmadában némi áresés következett és az októberi lejzuhánás nem érintette túlságosan mértékben a piaci árakat, — az év végére azonban a lej javulásával párhuzamosan határozott drágulás következett az egész viszonyon.

Ezeknek a viszonyoknak alakulása tekintetében a beszámolóknak végén közölt index-számok nyújtanak némi tájékoztatást, bár tulajdonképpen nem tükröztetik vissza hiven a tényleges viszonyokat, hanem jellemző erejük mindössze abban van, hogy minden hónapban azonos elvek szerint állították össze őket. A táblázat azt mutatja, hogy az annak alapjául szolgáló 42 árucikkből átlag hány lejt kerül ma olyan mennyiség, amelynek 1916 január 1-én 100 lej volt az ára Bukarestben.

E kimutatás szerint az év elejétől november végéig 2292 lejről 3203 lejre, az év végéig tehát legalább 1000 lejjel emelkedett ez az átlagos árszínvonal, ami megfelel annak, mintha a lej ma is az októberi mélypontra jegyeznék Zürichben.

S kormányunk nem állt arra hivatkozni, hogy a lej vásárlóereje idebent még mindig magasabb, mint annak zürichi jegyzése mutatja. Ha a belső drágulás még egy ideig így tart, azt hisszük, semmi okunk sem lesz rá, hogy belföldi és külföldi vásárló-erő között különbséget tegyünk.

A bankjegyzaporulat

ezt a belső drágulást nem indokolja. Az egész év a legszörnyűbb tökéhiány jegyében folyt le és a kormányt semmi sem ingatta meg abban az elhatározásában, hogy a bankjegy-kereteket bővítse. Az év folyamán a Banca Națională legutóbbi kimutatása szerint 2659 millió lejt tett az új kibocsátású bankjegyek összege és ez az év elején forgalomban volt 15.3 milliárdos bankjegyforgalomhoz mérten kerekén 17%-os emelkedésnek felel meg, holott az év végén már 22 milliárd lejnyi bankjegymennyiség kellett volna csak annyi árunak az üzleti lebonyolításához, amit az

év elején még 15.3 milliárd lejért meg lehetett venni. S ha a forgalomban levő bankjegyek csak saját összegüknek tiszteletét forgatják meg egy év alatt, már akkor is 40 milliárdra becsülhető az az összeg, ami az év végére gazdasági életünkben hiányzott az év elején tényleg meglevő állapotokhoz képest.

A kormány töképolitikája

ezzel ki is merült, ellenben a bankokat és a devizaforgalmat az így majdnem mestersegesen elvont tőke helyett szabad mozgásban való gátak által igyekezett végleg kikapcsolni a nemzetgazdasági működésből.

A januári lej-zuhanás után a kormány életbeléptette a deviza-központosítást, vagy röviden és világosan szólva: a deviza üzletek elérhető hasznát elvette a bank és pénzügy egyeteme elől és néhány kedvező nagybanknak szolgáltatta ki.

Az ezzel kapcsolatos sérelmek és fájalmak még túlságosan élénk emlékezetünkben vannak ahhoz, sem hogy újra részleteznünk kellene őket, ellenben most, midőn az egész év képe egységesen előttünk van, megállapíthatjuk, hogy a kormány devizapolitikájának ez a része is tökéletesen csődöt mondott; a központosított deviza-üzletek nem tudták az októberi lej-zuhanást megakadályozni, sem azt a vad játékot, ami főként novemberben és december elején lejben éppen Bukarestben folyt. A csőd annyira nyilvánvaló és az egész gazdasági élet annyira megszenvedte annak következményeit, hogy sokak szerint egyenest azt kell hinn, mintha a kormánynak éppen ez lett volna a célja.

A kormány belföldi töképolitikájában egyetlen alkotásra tudunk csak reámutatni és ez a Credit Industrial. Ennek az intézménynek keletkezése valóban csodálatos valami. Mivel a kormánynak nincsen pénze s mivel ennél fogva nincs sem a Banca Naționalănak, sem a többi bankoknak; és mivel így az egész bankintézmény csaknem teljesen elvesztette létjogosultságát: a kormány életre hívta a Credit Industrialt, hogy ezután majd az ossza szét a sehol nem levő tőkéket. Hogy a Credit Industrial alapítójegyzése fiaskóval végződött, azt mindenki tudja és azt is, hogy eddig az intézet még csak egyetlen iparágat támogatott: a nyomdaipart, amelynek számtalan pontból álló kérdő-ívek tömeges szállítására adott megbízatást.

A hivatalos pénzügyi tárgyalása közben nem szabad elfeledkeznünk arról, hogy a Banca Națională májusban és júniusban devizakészleteit dobta piacra, hogy lejt vásároljon össze rajta, ami mindenestre hatással is bírt — legalább a bank devizakészletei szempontjából. — Azt azonban el kell ismernünk, hogy az állam deflációs politikájából sohasem csináltak titkot és a tökért könyörgő gazdasági intézményeket legfeljebb

a külföldi kölcsönök

kapcsán hitegette új pénzzel a pénzügyminiszter.

Az állam belföldi áruadósságai rendkívül magas összegekre szaporodtak és állandó volt az érdekltség gyűlésezése, tükös és nyílt küldöttségjárása, hogy az állam ezeket az adósságokat fizesse ki. Brătianu Vintillának erre sem volt pénze, de mindig volt legalább egy egészen biztos külföldi kölcsönajánlata a zsebében, amire hivatkozva egész jóhiszeműen ígérte, hogy ha az összeget felveszi, első dolga lesz a számlákat kifizetni, második pedig az, hogy a külföldi devizák fedezete mellett új bankjegyeket bocsásson forgalomba.

Csak a nevezetesebb kölcsön tárgyalásokat tudjuk e helyen fellemlíteni, mert

egyébként az egész év az idegen tőkéért való elkeseredett és teljesen hiábavaló harcban telt el.

Januárban s az év elején általában a 100 millió frankos francia honvédelmi kölcsön kilitásával bíztattak bennünket s ez volt az a kölcsön, amit aztán az év végén ismételt tárgyalások után végleg megtagadtak tőlünk.

Áprilisban 6 milliárd lejes angol beruházási kölcsönről azt közölték a bukaresti források, hogy le van kötve, a szerződés alá van írva; a közlésre következő nap a londoni urak nyilatkoztak és türelmet intették az országát, május 20-án kiderült, hogy a kölcsönterv végleg megbukott.

Ekkor azonban már új, s most a változatosság kedvéért amerikai kölcsönajánlatról beszélt a kormány, amely egyébként ugyanakkor jelentette be az Egyesült Államoknak udvariassági diplomáciai formában, hogy nem tud kamatozatot fizetni fennálló tartozásai után.

Ugyanerre az időre esik a legújabb román moratórium kijelentése, — ami az egész világ kereskedelmi közvéleményét sikeresen hangolta ellenünk.

Júniusban a pénzügyminiszter nagyszabású gazdasági, kereskedelmi és állami reorganizációs politika tervét fejtette ki a minisztertanácsban és a sajtóban és miután így megütötte idehaza a nagy dobót, elindult híres földi kölcsönszerző útjára, amelyről pár hét múlva tapasztalatokkal és egy újabb angol „ajánlattal” tért haza. Az ajánlat szerint az angolok 2 és fél millió angol fontot kínáltak volna vasuti anyagokban, s a kölcsön lekötése azon múlt, hogy Románia az összeg nagyobb részét pénzben kérte, amire az angol ipar nincs berendezkedve.

A tárgyalások tehát most sem vezettek sikerre, de hogy az utnak legyen valami eredménye, a párisi román követet visszahívták, akit aztán a francia lapok védtek meg az ellen a vád ellen, mintha ő lett volna a körút sikertelenségének oka, és annak egész ódiáját visszahárították a lehetetlen román pénzügyi politikára.

Augusztus 21-én 10 millió dolláros amerikai kölcsön hírére terjesztették el, másnap már 100 millió dollára emelték az összeget; 23-án három millió fontnyi, 25-én pedig 20 millió fontnyi beruházási kölcsönről beszéltek, amit az angolok három év alatt bocsátásának rendelkezésre a román petroleum-beruházások céljaira.

Október 11-én angol vezető férfiak kijelentették, hogy Anglia csak egyszerű vezethet pénzt Romániában és ezért a második felében dollárkölcsön hírére terjesztették, ezuttal Bukarest és más városok számára, beruházás céljaira, s hogy a többivel röviden végezzünk, még mindenki nagyon jól emlékszik az év végén teljes diszlezzéssel eljártott francia, majd angol petroleum-kölcsönre, aminek az lett a befejezése, hogy a londoni tőzsde Romániát bevezette fekete-könyvébe és kimondta, hogy mindaddig nem engedi meg semminemű román kölcsönnek a tőzsdén való elhelyezését, amíg a régebbi román kölcsön kamatai rendezve nincsenek.

Közben pedig a kormány, amelynek az idegen kölcsön után való iramodása eléggé bizonyítja, hogy mennyire tudatában van a külföldi tőke idevonása szükségesség voltának, a magántermészetű tartozások „rendezése” és a nacionalizálás kapcsán mindent megtesz ahhoz, hogy az idegen tőke vállalkozási kedvét lehűtse.

A moratórium

ellenünk hangolta egész Európa gazdasági közvéleményét; Csehszország emiatt és az idegen lejletétek zárolása miatt beszüntette a lej jegyzést és megtagadta követelt; a franciák hasonlóan bojkottot követeltek ellenünk, az angolok arra kényszerítik az odautazó pénzügyminisztert, hogy a moratórium törvényt változtassa meg, ami meg is történik, miután közben hazajövedele után a pénzügyminiszter kijelentette az itthoni sajtó előtt, hogy semmi erre vonatkozó ígéretet nem tett s miután itt egyes lapok elég udvariatlanok voltak ezzel szemben a londoni sajtó közléseit idézni, amelyek az ottani lapok állítása szerint szintén Románia pénzügyminiszterének szájából eredtek.

Az adózás

tekintetében ez az év hozta meg az egységes adóörvényeket, amelyeket elkezdtek kivetni, mielőtt még a szenátus megszavazta volna őket; ez az az adórendszer, amelynek alapján az erdélyi vállalatokat ugyanolyan forgalmu üzletnek, birtoknak, üzemmű háromszor, négyszer olyan súlyos adókkal lehet sújtani, mint amennyit a Regátban vetnek ki. — A pénzügyminiszter azonban ez az adóörvény teljesen kielégíti és az év folyamán ezután már csak az adóbehajtás szigorításával foglalkozott, a legkülönbözőbb ötleteket igyekezvén ebben a tekintetben megvalósítani.

A beltermelés

ilyen körülmények között nem fejlődhetett valómi örvendentes mértékben. A mezőgazdasági termésátlagok elég jó közepesek voltak és a buzából a kormány adatai szerint az idén 4 és fél millió métermázsát, kukoricából 40 millió métermázsát (400.000 vagont) lehet kivinni a belfogyasztás biztosítása után. A kormány külkereskedelmi politikája azonban sem a kivitel, sem a belföldi gazdasági érdekeinek nem felel meg; amazz megakadályozza, ezt elszegényíti.

Az ipari élet

legfontosabb mozzanatai körülbelül ezek voltak:

Az állami tartozásoknak egyre növekvő összege; az év elején csak mozdonyok javításáért 800 millióval tartozott az állam az iparnak; a tüzelőanyaghiány; Stinnes hosszabb tárgyalások után teljesen visszavonul a romániai iparba való bekapcsolódás gondolatától; a munkásbiztosítási törvény egységesítése és az új munkatörvény kódex, ami egész éven át foglalkoztatta iparunkat, mert mindkettőt ismét az erdélyi ipar ellen irányult; a működési engedélyek körül zavaros helyzet; a kisipar iparigazolványának kicserélése kapcsán elkövetett erőszakoskodások; az ipari nagyvállalatok ellenőrzése, amivel kapcsolatban Popescu vezérfelügyelő augusztusi útján rájött, hogy az ipar kívánsága a mérsékelt állami beavatkozás és a kisebb számú ellenőrzőszemélyzet lenne; az iparos szakmunkások behozásának korlátozása és végül megszüntetése; a már itt levők szigorú ellenőrzése; a kisiparos bank terve; a munkásbiztosítási díjak kétszeresre való felemelése körül lefolyt izgalom; a kolozsvári ipartestület autonómiájának felfüggesztése amiatt, mert a 2000 tagot számláló ipartestület nem a 160 román iparos tag közül választotta meg az elnökséget; a nagyüzemek munkaredukciója; — az Astré például októberben munkásainak csaknem felét elbocsátotta és kijelentette, hogy kénytelen lesz az elbocsátások arányát 80%-ig növelni; — de végül említsük meg a temesvári mintavásárt is, amely bizonyosságot tett az erdélyi ipar termelő és szervező képességéről, de egyuttal arról is, hogy a Regátban éppen ez a legnagyobb fájdalom.

A földbirtokreform

menetéről annyit említsünk meg, hogy ezen az éven csaknem befejezték a birtokok elvételeit, de a közölt adatok szerint jóformán még el sem kezdték a kiosztást és munkáltatását. Nyilván ez az oka az idei 4 métermázsás erdélyi termésátlagnak. S még azt is, hogy a kisajátítások kérdésével ez éven már a Népszövetség tanácsa is kénytelen volt foglalkozni.

Románia gazdasági helyzete az 1923. év folyamán minden vonatkozásban romlott; a helyzet ma még rosszabb, mint június 1-én, mikor Dán Szevér az uzsora törvény tárgyalása közben azt állapította meg a szenátusban, hogy az eddig eltelt öt év a teljes gazdasági zűllésben vesztett el.

— S mi mégis reménységgel telve tesszük le a tollat az év eseményeinek a futó vizsgálata után, mert bizunk Romániának természeti kincseiben és különösen Erdélynek gazdasági szervezetében és iskolázottságában, amelyet a legrosszabb gazdasági kormányzás sem tehet végleg tönkre.

A TŐZSDEI DEVIZA-ÁRFOLYAMOK HULLÁMZÁSA ÉS A BUKARESTI INDEX-SZÁMOK 1923-BAN.

Minden hó közepéről és végéről közöljük a zárati deviza-árfolyamokat; a jegyzéseknél előforduló törtéket mellőztük. — A német márká zürichi jegyzése augusztus 31-ig 100, szeptember 15-től 1.000.000, október 31-én 1.000.000.000, november 1-től kezdve 1.000.000.000.000 márkára vonatkozik.

Tőzsdei deviza-árfolyamok	Január			Február		Március		Április		Május		Június		Július		Augusztus		Szeptember		Október		November		December																										
	2	15	31	15	28	15	28	14	30	15	31	15	30	15	31	15	31	15	29	15	31	15	30	15	29																									
Hány svájci frank Zürichben:																																																		
100 lej	3.10	3.00	2.10	2.32	2.42	2.45	—	2.55	2.65	2.65	2.80	2.80	2.90	3.00	2.82	2.45	2.50	2.60	2.60	2.57	2.70	3.00	2.90	2.95	2.95																									
100 francia frank	39.20	36.90	32.10	31.97	32.60	32.77	35.95	36.72	37.20	36.80	36.57	35.47	34.20	33.80	32.70	30.40	31.15	33.05	34.45	34.07	33.10	30.90	30.95	30.45	29.12																									
10000 magyar korona	21.75	20.50	20.25	20.10	18.00	17.25	11.50	11.87	10.25	10.00	10.50	7.50	6.50	6.50	2.75	3.00	3.00	3.05	3.00	3.00	3.00	3.00	3.02	3.01																										
10000 osztrák korona	0.75	0.75	0.75	0.74	0.74	0.75	0.76	0.77	0.78	0.78	0.78	0.75	0.79	0.81	0.78	0.77	0.78	0.79	0.78	0.787	0.78	0.81	0.81	0.80	0.80																									
100 cseh korona	16.45	15.20	15.25	15.75	15.77	15.95	16.10	16.37	16.37	16.47	16.55	16.66	16.69	17.35	16.57	16.17	16.30	16.92	16.80	16.60	16.47	16.50	16.68	16.79	16.65																									
1 dollár	5.28	5.31	5.36	5.33	5.32	5.37	5.41	5.49	5.51	5.54	5.54	5.57	5.65	5.73	5.61	5.53	5.54	5.63	5.60	5.56	5.61	5.73	5.72	5.73	5.72																									
100 német márka	0.072	0.04	0.01	0.028	0.028	0.026	0.0253	0.026	0.0185	0.012	0.0071	0.0058	0.0032	0.0027	0.0005	0.0004	0.00052	4.75	0.081	—	0.05	1.75	0.85	1.38	1.35																									
Hány lej Bukarestben:																																																		
100 magyar korona	7.25	6.75	11.50	9.00	8.00	7.50	5.75	5.0	4.15	3.90	4.00	4.00	2.15	2.20	1.66	1.65	0.80	1.10	1.09	1.25	1.05	0.90	0.60	1.05	1.10																									
1 olasz líra	8.69	8.93	12.40	0.75	10.25	10.50	10.26	10.60	10.39	10.04	8.90	9.25	8.70	8.50	8.70	10.55	9.40	9.60	9.95	9.80	9.50	8.40	8.76	8.64	10.05																									
1 cseh korona	5.32	5.13	7.50	6.65	6.48	6.60	6.35	6.40	6.26	6.16	5.55	5.96	5.89	5.35	5.96	7.40	6.50	6.55	6.45	6.50	6.12	5.58	5.85	5.75	5.73																									
1 svájci frank	31.1	34.25	50.1	43.1	41.00	41.25	39.50	39.1	38.10	37.25	33.50	36.10	35.00	34.50	35.85	44.80	40.50	39.00	38.05	38.70	37.10	34.1	35.40	34.1	34.15																									
100 osztrák korona	0.243	0.26	0.38	0.31	0.30	0.31	0.30	0.30	0.29	0.297	0.29	0.28	0.30	0.285	0.28	0.34	0.35	0.32	0.31	0.31	0.29	0.29	0.30	0.28	0.28																									
Hány korona Budapestben:																																																		
1 lej	14.1	14.50	10.50	12.75	14.00	14.25	90.1	22.1	27.1	26.50	29.00	35.75	45.00	46.50	97.50	90.50	91.50	98.50	100.50	—	100.50	117.1	110.50	120.50	115.1																									
1 cseh korona	75.1	76.00	78.1	86.80	96.25	131.50	136.50	157.1	159.1	160.50	160.50	206.50	256.1	265.1	566.1	577.1	—	608.1	607.1	600.1	600.1	600.1	602.1	657.1	623.1																									
1 svájci frank	440.1	510.1	495.1	491.1	50.1	575.1	697.50	8.0	955.1	955.1	965.1	1240.1	1510.1	1510.1	3450.1	3500.1	3500.1	3550.1	3550.1	3550.1	3550.1	3550.1	3550.1	3550.1	3700.1																									
Bukaresti index Argus szerint:																																																		
élelmiszerek	2690					2850					2990					3095					3444					3225					3800					3045					3126					3234				
ruházat	3860					3377					3610					3716					3925					3910					4180					4119					3818					3940				
vegyes	1822					1676					1726					1808					2634					2641					2790					2406					2432									
Átlagos:	2892					2557					2617					3371					3334					3258					3406					3818					3115					3203				